

Yìvìru Pìkarìyìkwia' Yìvìru yaraavìnesi.

Gamìre Gawaalìvaangei dakevi Gotìyai nedake'nesi.

¹ Kìgaakuna kwala naangegaa' Gotìyai gamìnyì wì'nawìjìwaakyaraavì sìmunya pìnìnna pìrì' wìdìna, pìnìnna pìrì' wìdìna. Yì sara kujaa' sahwara nemìre Ne sìnnawìnyaraavì sìmunya nabinabinya pìbura wìjaasara kwalaalyare. ² Kìrì' nabaai dahaa' aayagasa Gotìyai yagaala nedake' gamìre Gawaalìvaangei nedakesi. Sahwarì Ganìmaangere yuya maarya'nerì Gotìyai mena dahìlakakelyì. Nabaai Gawaalìvaanga sahwarì Kwaaka dasì sìgunya kìrìsi Gotìyai yavìkaryaakengì. ³ Gawaalìvaangei sahwai Gotìyare byaanna dìragìnya' lìvamwaja naangelyì. Yì nemìnyì Baaka naanga nemwadadelyì. Sahwai Gotìyarì avaaina nebulya'nanyalyì. Gamìre yagaala dìragìnya kìnìnake' dada yuyangi dìragìnya yìvaimwada yuya sarengì lìmwaga'delyì. Kayaa'nanyangìne tìvìkìsa duimwagasìta ya'ne' sahwai wawìnya yunebanna yì'mwannaka Kingìya Naangei munya ke'beva mwaalikere aangasìmagì dìragìnnakeba mwaala'.

Gotìyare Gawaalìvaangei ejeliyara mamaa-yaraavì wavìlavìkerìnesi.

⁴ Gawaalìvaangei Ganìmaangerì yaya tewaanya nawì'nyaange' mena maarake' yì

mamaayaraavîre yayavî wavîlavakabaabî' yî sasare sahîriyî gamî sai mamaayaraavîna naanga nebulya'na yîma'nakelyî. Yî sahwara sari kwaakewî wîla'nakasalyî. ⁵ Sare' darevînyî. Sînnawi sagaa' Gotîyai mamaayarajîya aane pwai kwarî dara muja'

“Gîmî nîmînyî nyîbwaalîvaangeigînyîra.

Dahaal' gîmaamaangeinyî gîmwaaiahîweigînyî. Kîrî' Gawaalîvaangerî sara wîda!. Yî sahwai mamaayarîna ayahi muja'

“Gamînyî ganîmaangeinyî yîma'nîdeinyî.

Nîmînyî nyîbwaalîvaangei yîma'nadelyî.”

⁶ Kîrî' Kwaakevakî mwaalyaraayawînna sahwai gamîre aaya mudîkaimîraayari makwalaabakegaa' sarei da! “Mamaaya yuya Gotîyainyîrera sahwarî yîlaaya naya maripîka!” ⁷ Nabaai sahwai mamaayarîna dara wîda!

“Gamîre mamaayaraavî yîhusa'bîsaraavî wîmwaaihadere.

Gamîre wîdaayadîvîsaraavî dîtaalîsa'bîsaraavî wîmwaaihadere.”

⁸ Kîrî' Gawaalîvaangerîna dara wîda!

“Gotîyaigtî, yuyagaa' yuyagaa'ne kingînamwaalyîsavî dîmaremwaaideigînyî.

Gîmîre a'mweraavî kingîyîsarîsi yîda'nanyabwina yawîbwaramaremwaaidînyaigînyî.

⁹ Gîmînyî yîda'maraanga sabwina tewaanya gîvu'nadeigînyî.

Kîwînyangî galazekîvalyabwina sîmîlîka gwimwaalîkeigînyî.

Mîdînagînyavîdaa'nyî Gotîyainyî gîmîre
 Gotîyainyî yîlewelivananya'
 gîthîngeigînyî.

Yî welivananya daza' gîmînyî yîlaaya giha-
 lakeigînyî.

Ja'mwera yîvanîgînyabaabî' yîlaaya
 yîvanîgatara mî!."

10 Nabaai Gawaalîvaangerîna dara wîda'
 "Naangeigî sînnawî Kwaaka datha' wakyeigînyî.
 Nabaai sîgunya' gînnya asîraalyî
 yavîkaryeigînyî.

11 Yuyawaai yînahu kayaaka yînyîna yade-
 waalyî.

Kîrî' gîmî aawa. Yuyagaa' mwaaidînyaigînyî.
 Yuyawaalyî yuya pînijî aya yîma'nadengî.
 Baazi'ma'nya pîrî' aya yîma'nadevaabîsangî.

12 Yî yîvîta aya' gî'mwagakîna yadevaabî'
 Gîmî yuya sangî dîhi'mwagakîdeigînyî.
 A'mwei baazi'ma'nya yadaihamaa'na
 yadevaabî'

Gîmî yuya sangî yadaihamata jîthengî.
 Kîrî' gîmî yuna sana dîmwaaideigînyî.
 Gîmîre kwaramegasa mi'na yîwawade mî!."

13 Pîgaa' kîgaa' Gotîyai mamaaya darajîya be-
 warî wîdakelaka! Aawa. Gawaalîvaangerîna
 dara dînî'
 "Gîmî nîmîre aangasîrî dîragînyaba dîmwaala!
 Gîmînyî dalaangewî wîla'narya'negaa'na
 yîkamaangeraavi gwaki(dehaa'nanyî."

14 Aawa. Mamaayara yî sahwara
 kuryarera. Yî kurya sahwara Gotîyarî
 wîdaayadîvîsare. Gotîyai a'mwera gamîre yuna

padaihasamaarya'neraavina
mamaayaraavi maryaa sadere.

2

Gotiyai nevadaihasamaata naanga nebulyasi.

¹ Sareviðaa'nyi yagaala nemi mena wi'no' nemi naya kuna limwagaraana! Nemire simunyangi diraginna yawi'daa midinaana! Yagaala daza'na diraginna mi nyaadika! Yi sara yawaaji yinahu nyagalya'mavaadika!
² Sare' dareviñyi. Sinnawi Gotiyai mamaayaraavire maangikidaa'nyi Juyainaavire Ne sinnawiñyaraavine kiwinya' jaakelyi. Yi yagaala daza' nebulya'nanya' diraginna daavikesi. Yi yagaala savine yi wetawakya gazasavinaj i yagaala savi galazekivala gaza-savinaj tivikita kayaa'nanya' maryasa'nanyi. Kumire kayaa'nanya yadi vita sabwina yinigeva tivikita yida'maraange' war!. Yi mamaayaraavire maangikidaa'nyanna tivikita sara maryasa'na ³ dahaa' nevadaihasamaata naanga nebulya'nanyavine' navika mwalaaja' yi nemi likaanya wawaaji kayaa'nanaangevi gatha'dara wavilavaadevaka! Yuna wana aawa nebulya'na. Sinnawiñyaraavine tivikita sa' maalikesi. Dahaa' neminyine' tivikita naangesi. Yi mamaayara nedetara mi!. Sinnawi Naangei gami sai yagaala daza' mena widakesi. Nabaai a'mwera gaminyi kadika wi'neva sahwara neminyi dara nejwaake! "Yagaala daza' yuna wana naanga nebulya'nanyasi." ⁴ Sara nedadaapi

Gotiyai sahwariji ye'mwannajalikuraka!. Yì sahwai yijiwaaINYAJI atika maru'nasaji dìragiňa dala pìninnna pìninnnayajì yada ye'mwannajalikurakina. Nabaai sahwai gannya sìmunyavì nayaa yawì'da Kurya Tewaanyare sìhumale a'mweraavìna yanga wìjaavada ye'mwannajalikurakina. Yì sarengì ye'mwannajalikurakakelyì.

Jizaazai padaihasamaasabwinevi mak-abakerinesi.

⁵ Sare! darevìnyì. Dìvi yìma'nade pìbwina dìvanigo'nanyì. Gawaalivaangei maremwaaidelyì. Gotiyai mamaayaraavì dazahìrìvì maremwaalya'neraavì dahìlakakera mi!. ⁶ Aawa. Gotiyare bukuyavì pìkarya pìri'vi a'mwe pwai nayaa dara jalikurakini!

"A'mwe kwara bewaraavaka!
Gotiyaigì sahwaraavìna yawì'dìnyaigì daa!

A'mweraavìne kaimiraayai bewalaka!

Yì gìmì nayaa be'na maremwaaidinyaigìnaka!

⁷ Yune tusagaa'nana gìmì wakagìnyalyì.

Sahwai mamaayaraavì dalaangewì wìla'nari'!

Byaannyavì sahwarìne yaya! munyaba makìlagì.

Yì sahwarì yaya naange! wìjaavagìnyalyì.

⁸ Sahware sìvìlyiraari kwaaka dalaangewì yuya wakagi.

Sahwai yuya sa dìraginna maremwaalikelyì."

Sara dìníke! Gotiyai yuya a'mwe kwaraavì kwaaka dalaangewì wakakengì. Yì sarevìdaa'nyì aane pìri'! kìri'! kumìnyì dalaangewì mula'narya!. Kìri'! dahaa' kumìnyì dalaangewì yuya warìke nemì

mwanganyînanyî. **9** Kîrî' nemî a'mwe pwai Jizaazarî yawîrangamanîgolyî. Kîgaa' maalîkega'a' a'mwe sahwarî mamaayaraavîna maalîkîbawei wîmwaaihakelyî. Yî a'mweraavîna gaimwagya'nei balya'ne'na Gotiyare yanga gaimwange' marima'naaba'. Sahwai daanga dazahîrî' maa'da yî bala'. Sarevîdaa'nnyî yî Gotiyai sahwarîne yaya' munyaba makida byaanna dîragînya' wîjaavakelyî.

10 Sare' darevînyî. Yuya Gotiyarînengîra. Sarei yuya yavîkaryaka yuyangîna dîragînya kuna wîjaavadelyî. Yî sahwai yawîraka "A'mwera nîmîre kaimîraayara yîma'nîpîka!" gannya kaimîraaya kwalaalyaraavîna byaanna dîragînyavî makwia'nerî Jizaazarî daange' wîjaava!. Yî daanga dazavî Jizaazai sahwaraavî yînîga wi'na padaihasamaarya'nei sahwai a'mwe naanga yune nebulya'nanyai yîma'na'. Daanga wîjaaya sasare sabwi Gotiyai yake' yî sa' yîda'nanyasi. **11** Sare' darevînyî. A'mwe dazai a'mwe yuyara Gotiyarerâ tewaanya nawî'nya yîma'nya'neraavîna ya'nelyî yî a'mwe dazarajî yuyaraavî kuvînîmaangei yune gave pwainanyî. Sarevîdaa'nnyî Gawaalîvaangei sahwaraavîna dara wîdîvanî' "Nya'mweihîlyîra." Saraavîna sasara ja'na gamînyî wagîla muvwa'nyakelyî.

12 Sai Gotiyari wîda!. Dara dînî! "Gîmînyîna nya'mweraavî 'Sasarelyîra. Nawî'nyaangelyîra,' wîdîdeinyî. Gîmînne yaya' makîlya'ne' kusîlaanyavîyaraayaba daata dîdeinyî."

13 Nabaai ayahi dara dînîkesî.

N̄im̄i saraj̄i sahwar̄i d̄iraḡinna l̄imwagar̄idelȳi.
 Nabaai dara d̄in̄ikes̄i.
 Ȳthaa, n̄im̄ij̄i kaim̄iraaya Gotiyai nȳijaavakera
 nye'mwannemwaaishasare.

¹⁴ Kaim̄iraaya dazara a'mwera mwaaiha'.
 Ȳt tawanakera yaka miwi'nakere. Sarevī ȳi
 Jizaazai kwalȳi sahwarab̄i' avaaina a'mwei
 ȳma'nakelȳi. Ȳt sarei balakelȳi. Nabaai "Balya
 dazavī balyabur̄ine d̄iraḡinya' k̄n̄innakeri
 kayaa'nanyarī kayaaka ȳgalak̄ima!" daka
 a'mwei ȳma'nakelȳi. Ȳt balyabur̄ine
 d̄iraḡinya' k̄n̄innakei ȳi sai Yuyaraav̄i
 Kotiya Maryadei, Saataan̄i. ¹⁵ Nabaai
 dare'nes̄i. A'mweraj̄i a'mwejī balya'na līka
 yadīvisarera. Nabaai yuyagaa' Kwaakevak̄i
 sahwara mwaaidapiyaraav̄i līka daza'
 yaasīwa'waw̄inyav̄i galȳral̄imwaga'desī.
 Sahwai balaka daza' ȳi sahwaraav̄i kalavuza
 sahīrīv̄i wo'dalamaras̄ita ya'nelȳi. ¹⁶ Naanga
 nebulya'nanyasī. Sahwai mamaayaraav̄i
 gaimwanga ya'nei sara myakelȳi. Aawa. Sahwai
 yaka sa' ȳi Ev̄iraam̄im̄ire ȳisavaakiyaraav̄i
 gaimwagya'ne' yakelȳi. ¹⁷ Sarevīdaa'nȳi
 yuyanḡi gam̄ire gya'mwerab̄i' sai nayaa avaaina
 nebulya'na ȳma'nya'ne' tīvik̄ita warakes̄i.
 Ȳt dares̄i. "Ȳt a'mweraav̄i Gotiyarereraav̄i
 kale gaimwanga wia'neinȳi ȳma'n̄ima!
 Ȳt Gotiyarinenḡi gam̄ire waw̄inya' nayaa
 l̄imwaga'dī Gotiyarinā Mubith̄ika Ȳra'de
 Naangeinȳi ȳin̄iga wi'na mwaal̄ima! Sareinȳi
 a'mweraav̄i waḡilyanḡi maras̄ita'neinȳi
 s̄inna tīka wīdayabwina mubin̄ima!" daka
 gya'mwerab̄i' nayaa avaaina nebulya'na

yîma'nakelyî. Gotiyari wîjaavînya' yînîga wi'na yannelyî. ¹⁸ Sare' darevînyî. Sarei taange' yuya taanga gamînyî yîma'naka sangî maarakelyî. Nabaai Kamaalyai yîjîwaala yaamijî wiaka kîrî' dîragînna daavakelyî. Yî sarei a'mweraavî yîma'nakengîna sara yîbwakînakevîdaa'nyî sahwaraavî taanginyabwi kima'nojî sahwaraavî gaimwange' yî yuyagaa' sarei yînîga wi'na yadelyî.

3

Jizaazai Ne Mozîzari wavîlavîke'nesî.

¹ Nya'mweihi Gotiyare tewaanyaihi Gotiyai Sîgunyavî mwaali'kei kwaihîrîjî jaka yîhîzîvwaramaarakeihi, sarevîdaa'nyî Jizaazarîna sîmunya nayaa dara dîvada'galayawîrla! Sahwai nemînyîna Gotiyai Wîdasaabakelyî (Apozelîyalyî). Nabaai sahwai Gotiyarîna Mubîthîka Yîra'de Naangerî nemî dîragînna lîmwamanîgolyî. Yî gamînne yaya' jalîkurakîvanîgolyî. ² Sahwari wawînya dazavîna Gotiyai dahîlakakei yî sarei Gotiyari naanga nebulya'na lîmwaga'delyî. Sînnawi Ne Mozîzai Gotiyare a'mweraavî (Gotiyare angeviyaraavî) yaakevîna Gotiyari lîmwagyakabaaibî' sara yakelyî. ³ Sarerîna da'darevînyî. Jizaazarîna Gotiyai yawi'daasi sai angevi madei mwaali'. Ne Mozîzai angeviyai mwaala!. A'mwei ange' madîna yaderîne yaya naange' sa' yune angevîne yaya naangevi wavîla'devaailbî' Jizaazare yaya byaannaka naange' yînîga wi'na

maarakere yaya sa' Mozizare yaya naangevi angeviyarinev'i wavila'delyi. ⁴ Sare' darevinyi. Anga gazasa' yune a'mwerana madivisasi. Kiri' yuyangiji yuyaraaviji yavikaryaakei sai Gotiyalyi. Sai Mozizariji Gotiyare pwaraaviji wimwaaikhadelyi. ⁵ Mozizarine' daresi. Sahwai Gotiyare yuyaraavi (Gotiyare angeviyaraavi) wigaimwagya'nei Gotiyari wdayaakei diraginna limwagyaakelyi. Sara yada Gotiyai divi Gawaalivaangerina neja'ne' jalikuraka'yake'nanyi. ⁶ Kiri' Kiraazitiyarine' daresi. Sahwai Gotiyare Gawaalivaangei mwaaida Gotiyare a'mweraavi (Gotiyare angeviyaraavi) munyaba mwaalya'nei sahwaraavi maremwaalikelyi. Yi nabaa'i yuyagaa' nemi Kiraazitiyari kuna diraginna limwagaaza' yi nemi yilaayasi yadaa Naangerina kuna diraginna yemwalaaja' nemi kwainaji Gotiyareina (Gotiyare anga saviyaina) mwaaihoina.

⁷ Sarevidaa'nyi Kurya Tewaanyai dake' dara dinikabaaibisasi.

Daha'a' Gotiyare maangwiraayavi kadika wi'nipija'

⁸ Sarimire simunya' kaanya wana diraginna marihremwaaibina!

Ne sinnawinya galazekivala nyaatabaaib'i mipinera!

Sahwara kayaa'na yaasagaa' a'mwamaayimagi mwaaleva

Gotiyainyi yaamiji diraginna yijiwaala nyadiv'i "Navika mwaaladei dingaka!" deva nyaasare.

9 Sarimire sîryakwalaangera
nyawîranganya'nera yîjîwaala nyaasare.
Kwareame potiyangî nîmî yaangî wanganyaata
kîrî!
Nîmînyî kayaa'na yaamîjî yîjîwaala nyaasare.
10 Sarevîdaa'nyi davaakîna sîmîlike'
nyulyaake'na
Yî nîmî dîragînna dara jaainyî
“Yuyagaal kumîre sîmunyavî nya-
galya'ma'dîvîsare.
Nîmîre saburi kaanya myamarya'nera
manyawîryadîvîsare.”
11 Sare'na nîmînyî sîmîlikâ nyuidaa'nyîyavî
Yagaala dîragînya' dara jalîkurakyaa
“Kwaaka kave kwaamu' kujaavîwîdîkeba
Sahwara kusawi bwibî'dera mîka!”
“Sa' wana naanga nebulya'nanyasi.”
12 Nya'mweihi, sarevîdaa'nyî mala nayaan
jîwannyîla! Sarimînyîdaa'nya pwai kwai Gotîya
gaalyaburi aaya kaavîlyari yagalya'masa'na
gamîre sîmunyavî Kîraazitîyarî dîragînna
malîmwagaryâ kayaa'nanyabwi nularadîka!
13 Aawa. Yîrika gazagaasagaa!, Gotîyai
kuna dîvanîkegaa! “Dahaaka!” sa' kuna
warîkegaa! sarimî sîrya'mweraavîre
sîmunyangî dîhaa'bwater jîla! Yî kwaasiya
wagîlyabwi sarimînyîdaa'nya pwarî kwarî
kwaasi nudathîka! Yojî gamîre sîmunyavî
dîragînna narihîremwaaihadîka! 14 Sare'
darevînyî. Sinnawi nemî Kîraazitîyarî
dîragînna lîmwadaa dîragînyaina daavîna
yadaa yune nemî balaajahaa'na kuna dîragînna
lîmwagaragwawaaja' yî nemî Kîraazitîyalî

ye'mwannamwaaïhoina yîma'naadeinera.

¹⁵ Dîragînna lîmwagaragwokwia'neina Gotiyare
yagaala dînîka sa' yawîramaraade'nanyî. Yî
dara dînî!

"Dahaa' Gotiyare maangwîraaya' kadîka
wî'nîpi'ja'

Sarîmîre sîmunya' kaanya wana dîragînna
marihîremwaaibîna!

Ne sînnawînyara galazekîvala nyaatabaaibî'
mipînera!

'Navîka mwaaladei dîngaka!' deva nyaasare."

¹⁶ Sare' darevînyî. Sînnawî Gotiyare
maangikî kadîka wî'nyaata kwara kîrî' sahwara
kayaa'na yîna yadîvî' gamîre yagaalya'
galazekîvaina yaasara aaihwaravaavaka? Ne
Mozîzai makwiaakera Yîzîrelîyara Yîzîpî
saba yagalya'mayaata yuyara sasare dazabwi
yaasara daaka! ¹⁷ Kwarame potiyangî
(40) Gotiyai sîmîlike' aaihwaravaavîna
wîlyakalaka? A'mwe kayaa'nanyabwi
yadîvîsa'na sahwara baidîvî' kumîre kîlaakejî'
a'mwamaayîmagî' bwalaraawîna yaakera
daaka! Gotiyai sahwaraavîna sînna tîke'
wîlyakere. ¹⁸ Gotiyai yagaala dîragînya'
naanga nebulya'na dara jalîkurakyaa'
"Kwaaka nîmî kwaamu' kujaavîwîdikeba
sahwara kusawî bwibi'dera mîka!" Wana
naanga nebulya'nanya' sara dakyaake'
aaihwaravaavîna jaakava'? Da a'mwe dazara
gamîre yagaalya' galazekîvalyaasara daaka!
¹⁹ Sarevîdaa'nyî nemî dara yawîrangamanîgo.
Kumi' dîragînna malîmwagaryadîvîsa'nanyî.
"Aala!" dadîvîsa'nanyî. Yî dazahîrisavîna

sahwara Gotiyare kwaamusabanna bwilyaatara m!.

4

*Gotiyare a'mweinaavina kwaamusabanna
mwaalya'nebwinesi.*

¹ Sarevidaa'nyi nayaa jawirila! Gotiyare yune naanga nebulya'na yagaala dakinike' neminyine' kuna war!. Y! sai dara divan! "Sarimtiniku' nimire kwaamusaba wibneihilyi." Sare' kir! nem! lika dara yaana! O, Gotiyai tinna nengada neminyidaa'nya kwai pwarina dara najidavadika! "Sahwai menyawi yalawakada dazavi yi yiwina yivanikelyi."

² Sare' darevinyi. Sinnawi a'mwamaayaba mwalyaasara Gotiyare yagaala kwaamusa'ne' wi'nyaatabaaibi' nem! yagaala tewanya sa' kadika wi'noinera. Kir! nabaai sahwara kadika yaasiwa' wi'nyina yeva diraginna malimwagi yaa!. Yagaala daza' wi'neva diraginna mye'mwannalimwagaryaaasare. Sarevi yagaala daza' sahwara kadika wi'nesa', sa' yi sahwaraavi gaimwanga mwiaa!. ³ Sare' darevinyi. Nem! diraginna limwaga'manigoina kave kwaamu' mwaalya'ne dazaba wi'laadeine. Yi sinnawi Gotiyai malimwagyadivisaraavina dara dinikesi.

Sare'na niminyi similika nyuidaa'nyiyav! Yagaala diraginya' dara jalikurakyaa "Kwaaka kave kwaamu' kujaaviwidikeba Sahwara kusawi bwibidera mik!" "Sa' wana naanga nebulya'nanyasi."

Sahwai sara daka kiri'! nabaai sinnawi Gotiyai Kwaake' mena wakyaakegaa' kwaamusabwine' mena daknikesi. Sagaa' kwaamusav'i mwaaida neminyina yemwaaidelyi. ⁴ Sare' darevinyi. Gotiyare Bukuyavi yirika asi ata puridaa'nyi daryaalyariki na dara din'! "Gotiyai gamire wawinya yuya sa mena yaka yirika asi ata puridaa'nyi daryaalyariki kave kwaamu' mwaala!" ⁵ Sinnawi mi'na yihithiwevi (3:11,4:3) Gotiyai Yizireliyaraavina dara wida' "Kwaaka kave kwaamu' kujaavividikeba Sahwara kusawi bwibi'dera mika!"

⁶ Yagaala daza' "Pwara gamire kave kwaamu' mwaalyaba wibidere," kuna war'i. Nabaai sinnawi yagaala tewanya' kwaamusaburine' wi'neta sahwara yagaala sa' galazekivala yesa'na kusawi wiletagaa' mi'. ⁷ Sarevidaan'nyi yi Gotiyai yirika piri' ayahi dahilaka!. Sahwai yaya da' yirika dazarin'na "Dahaaka." Sinnawi yara galazekivala kye' kwarame kwalaalya mena kabwawa! Gotiyai Devitimire maangiki yagaalya' da!. Mi'na yihithiwe' dara din'! "Daha'a' Gotiyare maangwiraaya' kadika wi'nipi'ja"

Sarimire simunya' kaanya wana diraginna marihi remwaaibina!"

⁸ Sare' darevinyi. Sinnawi Jozuwaal saraav'i kwaamu' mwaalyabwi wijsavaj+ kwaj+ sagaa'daa'nyi yirika piri'na Gotiyai muj+ kyadika!

⁹ Sarevidaan'nyi dara yawi'manigo. Sinnawi Gotiyai yuya wakaka yirika ata puridaa'nyi daryaalyariki kwaamu' mwalyaakabaaib+

Gotiyare a'mweraavine kave kwaamu' mwaalya' kuna warit!. ¹⁰ Sare' darevinyi. A'mwei Gotiyare kave kwaamu' mwaalyaburi wilajai sai gannya wawinya' mena yi'mwannoji kwaamu' mwaaladelyi. Sinnawi Gotiyai yune gannya wawinya' mena yi'mwannaka kave kwaamu' mwalyaakabaibit a'mwe sai kwaamu' mwaaladelyi.

¹¹ Sarevidaan'nyi kwaamu' mwaalya dazaba kusawi wilya'nevi nemi nayaa diraginna yuyanna yawirayaana! Yt kigaa' sahwara ke'ba'nanya'na yetabaaibit a'mwe pwai kwai galazekivala ya'ne sabwi midida yi sai kayaa'nanyaburi walaraawojoj yi yiwiina nyadika! ¹² Sare' darevinyi. Gotiyare yagaalya' nemirebwina biranemaaranne'nanyi. Yagaala sa' gaalyabwi kininnakesi. Yt sa' wawinya diraginya yiniga wi'na yadesi. Sa' gurimaanga dibwa'nikeyi yi kwaari'masiramnya gurimaanga pimaginyaala gazavizavti wavilavikesi. Yt sa' a'mweraavi dabira'ngwida yune kuta ke'mwewi nebulya'na widesi. Sa' tinnyawti wilyimada gaalyavijti kuryarijti yi sawaarit midaaihitdesi. Yt sa' dahaalyangijti yagidilyangijti tinnyaba wilyimada yuya sangit dabira'desi. Yt sa' yuya simunya sangijti nemi ya'nengijti yune'na maryawtbwa'desi. ¹³ Gotiyai wakyaaka aane pimili' kimiili' gamire sinnyiki lika yiniga wi'na yulyaranne' mit!. Aawa. Yuya kaanya yuya basinadaa'na yaka yi Gotiyari tinnyari wana ku'maayaba warikengi. Yt Gotiyai yune sahwaina nemi yadaanya sabwi

maryawîbwaradengîra. Nemînyî Gotîyai
yagaainakelyîra.

*Gotîyarîna Mubîthîka Yîra'de Naangei
kînînnakeina dîragînna jalîkurakaanne'nesi.*

¹⁴ Sarevîdaa'nyî dara yaana! Nemire Gotîyarîna Mubîthîka Yîra'de Naangaangei Sigunyavî ke'mwewînyavî Gotîyaryabanna yîlayî'mavakei sai Jizaazai Gotîyare Gawaalîvaangei kînînnakeina mwaaihovî yî nemî sahwarîne jalîkurakyabwi nayaâ dîragînna lîmwagaraana! ¹⁵ Sare' darevînyî. Nemî saina wagîlyavi walamarakya'neina dîragînya maayaine. Nemire wîrîsangîna Gotîyarîna Yîra'de Naangei yawî'daa'nyî nemînyîna kale mwi yannei mi'. Aawa. Yuya yîjîwaala sa nemînyî neyîma'nadevaabi' yuya daza gamî kwarî yîjîwaala ya'ne mena yîma'nakengî. Sare kîrî' sahwai wagîlya myakelyî. Sarei nemînyîna yîbwakîdevîna neyîvaimwagannelyî. ¹⁶ Sarevîdaa'nyî nemî lika myadaa Gotîyaryawî gamîre kingînamwaalyîsavîna gaimakunna wîlaana! Sahwai yî yanga gaimwangebwî kînînnakelyî. Nemî gamîre kale gaimwangebwî maarya'neina nabaai taanginya neyîma'nadaaworiyagaa' gamîre yanga gaimwangebwî nemînyî neya'neina sahwaryawînna wawaana!

5

¹ Gotîyarîna Yîra'de Naanga gazarîzarî dahîlakyabwi sa' daresî. Gotîyai a'mweraayawîdaa'nyî a'mwe pwarî dahîlakada

Gotiyare wawinyaŋi'nei wi'mwaaihadelyi'. Gotiyareraav'i gaimwagya'nei Gotiyaryaba sahwaraav'na marewidadelyi'. Yi sahwai Gotiyari yanga dala pi'ninna pi'ninna wi'jaaya'neji wagila marasi'nya'ne'n'a Gotiyarie tamiravawi'jaaya'neji wawinya ki'ninnakelyi'.
2 Gami sai pi'buraav'na diragi'nya maayai mwaaidev'na a'mwe si'munya maayara Gotiyare tusav'i yagalya'ma'divisaraav'na yi'bwakida kave yiniga wi'na bwiwanna wi'dannelyi'.
3 Sahwai yune diragi'nyai mamwaalyadev'i a'mweraavire wagilya marasi'nya'nei Gotiyari tamiravawi'jaavadevaabi'! gami kwarinaj'i tamiravawi'jaaya'ne tivikita war'i!. **4** Mubi'thi'ka Yira'de Naangere wawinya daza' yaya naange' ki'ninnakesi. A'mwe aane pwai kwai yune gamire saburi'daasi wawinya daza' maa'dei mi'. Aawa. Gotiyai Ne Eronimi Yira'de Naanga si'nnawinya'ri jaka wi'jaakabaaibi' a'mwe sar'i jaka wi'dadaasiyagaa' sahwai wawinya daza' li'mwadelyi'. **5** Sarebaabi' Kiraaziti'yi' kwalij'i sarelyi'. Sahwai byaannyavi yune gaminne yaya'na munyaba mamaki'yada Yira'de Naangei yi'ma'nakai mi'. Aawa. Gotiyai gami sai sahwar'i wawinya daza' ya'neri dahilakakelyi'. Sarevina sahwar'i dara wida'

“Gimi' ni'mi'nyi Nyibwaal'vaangeig'nyira.

Dahaal' Gi'maamaangeinyi gi'mwaaih'iweig'nyi.”

6 Nabaai sabaaibi' pimag'nyavi dara da'

“Yira'dinya yuyagaa' yuyagaa'neig'nyi.

Meli'ki'zathekim'vaavirebwina
avaainanyaig'nyi gi'mwaaih'iweig'nyi.”

7 Kîgaa' Jizaazai Kwaakevakîna kîlaa'nakei mwaalakega'a' sahwai Gotiyari wîdada yîdaanganakelyî. Yî sahwai jaka naangesi kîdaraalyajî Gotiyai balyavi yîniga wi'na maaranneri wîdakelyî. Sahwai gannyabwi kwaakewi marulawakada yî Gotiyari dalaangewi wîla'nâ'da sarevi yî Gotiyai gamire yagaala wîdakevî kadîka wî'nakelyî.

8 Sahwai Gotiyare Gawaaliavaangei kwai kîrî' sahwai daange' maarakevî Gotiyari midinya'na sasare sabwina gamire simunyavî nebulya'na yîwîryakelyî. **9** Daza' yî Gotiyarîne yune nebulya'nanyari marima'na!. Sarevi sahwai a'mwe yuyara gamînyî mididivîsaraavî yuyagaa'na wîvadaihasamaaranneyî. **10** Yî Gotiyai sahwarî dahîlakaka diragînna wîda! “‘Gîmî Mubîthîka Yîra'dinya Naangeigit, gîthîwa! Melîkîzathekîmîvaavî avaainanyaigînyîra.”

11 Melîkîzathekî ke'ba'nanyarîne yagaala kwalaalya warî!. Yî nemî sanna yîhîthaathe'nanyî. Kîrî' dahaal' sarîmîre simunya kaanya tihi'nîka yî simunya yîme'nya'bî' yawîrarîlaaya myaihîlyî. Sarevi sarîmînyî yîbwarîdaakwia'ne yagaala dazavîre aaya kaavîlyavî yî nemî yagiyagî wawînya' kînînnakeine. **12** Sare' daresi. Kîgaakuna Kîraazitîyarî lîmwagesaihîlyî. Yîrîkerî' sarîmî wîjîwaakyaihi mwaalya'na yîniga wi'na yîwaa!. Kîrî' aawa. Yî a'mwei pwai sarîmînyî mudî'nanya aaya kaavîla Gotiyare yagaalya' ayahi nayaa yîhîzîwaakya'nerîna sarîmînyî simunya'na tutu yîhîmudaasîvanî!. Yî bwaranyai yune aamunya' maarya'nerî

wimudaasadevaabib! mudib'nanyanna
 yihiimudaasiyanib!. A'mwera wapaaya
 diraginya nya'neraavib! wimudaasadevaabib!
 sarimi yagaala naangenna yiniga wi'na
 wi'namaapineihi mib!. ¹³ Sare' darevinyi.
 Gazaizai mudib'nanyanna kuna yaamiji
 yawi'dei simunya yida'maraangebwina
 nayaa yawi'dei mib!. Yt bwaranyai yune
 aamunya' nadevaabisa'nanyi. ¹⁴ Nabaai
 kirib! wapaaya diraginya a'mwe naangera
 nadivitabaaib! Gotiyarine aayanna a'mwe
 sidu'nakeraavinenengira. Sahwara nawi'nyanna
 yadivisare. A'mwe sasarera yi kwalaalyagaa'
 kunnya simunyangi yiwirinya yadivisare. Yt
 sahwara nawi'nyabulyi kayaa'nanyabulyi mena
 wi'na maryawibwarya'nera kuna nayaa yadivib!
 yiwirinya yadivisare. Kirib! sarimi aawa.

6

¹ Kaimiraayarabisaihi kuna namwaaibithika!
 Sarevidaa'nyi nemib Kiraazitiyarine
 yune yagaala mudib'nanya sasare savina
 mamwalaanna! Aawa. Nemib kuna wawaajib
 a'mwe naanga mena yinikerabib! yagaala
 naangebwina daana! Yt kwalaalyagaa' nemib
 angevine likila ayina, ayina yadaanyabaaib!
 yagaala yune mudib'nanyanna madaanna!
 Mudib'nanya darengi. A'mwera kayaa'nanyabwi
 balya'bisabwina yagalya'maya'nera simunya
 mudibka nayaa yiwiramaapika! Yt sara yapijib
 Gotiyari nayaa limwabika! ² Nabaai pwara sah-
 waraaavib! dara wiwiripika! Yt aalya yinya'ne dala
 pininnna pininnnanya nayaa yawibwapide'nanyi.

Yì Kìraazítìyare kusílaanyavì wìlya'nesì Kurya Tewaanyarì maarya'nesì sahwaraavì ata dathìwabi'de'nanyì. Yì Gotiyai a'mwe yuya bainkeraavi ayìna yìdikaavade'nanyì. Yì Gotiyai a'mweraavì maryawìbwaroju yuyagaa' yuyagaa'ne tìvikisabwi wìjaavade'nanyì. Sara wiwìripì'desi. ³ Nabaai Gotiyai "Ya!" daza' yì nemì mudì'nanya sasarennna mujì yawaaji naangenna yìhithaana!

⁴ Sare' darevìnyì. Jizaazarìna nayaajawìranganyìla! A'mwera Kìraazítìyarìne bule'na wìjaavipìja' sahwara sìmunya mudìke' maarya'neraavì yìnìga wi'na ayìna gara wìmwaihaanneraavaka! Sahwara pìgaa' Gotiyare baake' kumìre sìmunyavì mena wannakera. Yì sahwara Sigunyavìdaa'nyì walaabake yange' mena nagaanganesare. Yì Kurya Tewaanyarì sahwara ye'mwannamaaresara. ⁵ Yì Gotiyare yagaalya' yaamiji' yadìvi' dara yawìresare "Yì sa' tewaanya nawì'nyaange!". Yì Gotiyare diraginya nawì'nya dìvi yìma'nya'ne'na mena yìbwakìnesara. ⁶ Yì sarera sara mwaaibìza' kiri' wala'daawadìvi' Kìraazítìyarì bule'na wìjaavipìja' kumìre tusa' sìmunya mudìkebwi ayìna yawìramaarya'ne' yì aawa. Yì sasare dazabwi kumi kwara Gotiyare Gawaalìvaangerì yìsavìri ayìna tamarìmupì'devaai'bìsasi. Sahwara tamarìmupìjarì ku'maayaba a'mwera bìrala dangabi'delyìra. Sare'na mala nayaajìwannyìla!

⁷ Sare' darevìnyì. A'mwera darerera. Kwaaka kwalaalyagaa' burìke' waidaavadevi' tìka

munne maranya'ne nawi'nya yiri'devaki
 Gotiyai tewaanya naanga yanga yadevakira.
 Yi a'mwe Gotiyai nawi'nyang'i wijsaavadera
 nawi'nyabura nayaadivisaraavi sahwai
 tewaanya naanga yanga yaderera. ⁸ Kiri',
 nabaai pwara nawi'nya myadivisara darerera.
 Kwaaka yune wiла langa kininnaka dala
 pininna pininnanyaj'i kurivaariya dala pininna
 pininnanyaj'i yiri'deva' kayaa'nanyavaki. Sava'
 Gotiyai kayaaka yadevina yi nebawa mi'.
 Dividaa'nyi yi dike' nakadevakira.

⁹ Sariminyina nyivu'nadeihi, dahaa' nemi
 yagaala taanginya daza' diwo. Kiri' nemi
 sariminyina nebulya' yawiramaa'manigo.
 Yi sarimi sasare sabwi wawila'div'i kayaaka
 sasara jideihi mi!. Aawa. "Gotiyai
 padaihasamaarakeina mwalaaja' nemi sareina
 nawi'nyabwina yaadeinera," dihinyideihili.

¹⁰ Sare' darevnyi. Gotiyai yida'na myadei
 midaa!! Sahwai wawiya yuya sarimi yeta
 sanna simunya navika yadei midaa!! Sariminyi
 Gotiyarina yihivu'nadaa'nyi gamire a'mwe
 tewaanyaraavi gaimwange'na widaayesaihili.
 Yi sasare sara kuna yadivisaihili. Yi
 daza' sariminyi Gotiyarina yihivu'nadewwi
 wibwaridaakwadesi. Sare' sahwai yida'nanyai
 sariminyina navika yadei mi'.

¹¹ Yi neminyi tewaanya dara nevu'nivani.
 Sariminyidaa'nya gazaizai Kiraazitiyari
 diraginna limwadevwi avaainanya' kuna
 wibwaridaakwana! Yi pada'galalimwanga
 yadivi' Gotiyai nedakenna kwaamu'
 jemwaalyila! Kuna yiwawagopijaihi yune

yìwìya yaja sarìmìregaa'na sasara yune dìragìnna jìla! ¹² Sarìmì maa'na nayìhinadìka! Aawa. A'mwera nebulya'na dìragìnna lìmwaga'dìvisara maa'na yarai mwinyakera mwaaidìvì' dìragìnna daa'dìvì' sìnnawi Gotìyai yune naanga nebulya'na dake gamìreraavì wìjaaya'na yuya kuna maa'dìvisaraavìrebwi sarìmì nayaa pada'galamìdinya jìla! ¹³ Sare! darevìnyì. Sìnnawi Gotìyai Evìraamìmì yune naanga nebulya'na wìja' yagaala dìraginya' wìjaa!. A'mwei naangei yaka Gotìyarì wavìlavìkei aawa. Yì a'mwei pwai mì!. Pwarìne yayavì Gotìyai yagaala dìraginya' wìja'nei mamwaalyì!. Aawa. Sarevìdaa'nyì yì Gotìyai yagaala dìraginya' gamìnne yayavìna wìjaakelyì. ¹⁴ Sahwai dara wìjaa! “Nìmì yagaala nebulyava'na dìwa. Yì nìmì gìmìnyì tewaanya naanga yanga yune'na gideinyì. Yì nìmì gìmìre dìviya jakwalaangeraavì kwalaalya kwalaalyaraavì gimavigimwaaihidere.” ¹⁵ Sarevìdaa'nyì Evìraamì dìragìnna lìmwaga'da maa'na winyaakei mamwaalyada yemwaaina yaakevi dìvidaa'nyì “Sara gideinyì,” wìjaakabaabì' sahwai sara maryakebuliyì. ¹⁶ Sare! darevìnyì. Yagaala dìraginya' nebulya'na javwi yì sa' daresì. A'mwera yagaala dìraginya' ja'negaa' sahwaraavìne wavìla'dere yayavì nebulya'na dadìvisare. Nabaai yagaala dìraginya sa' yuya yagaainakeburaavìna yì a'mwe pwaraavìre maangengì kaanya tihiralìmwagata ya'nesìra. Yì dazasa' yagaala sangì aaya kaavìlya' tìvi'nanyasi. ¹⁷ Sarevì Gotìyai gamìre

kaim̄raayainaav̄i gaimwange'na "N̄m̄ire yagaala dazav̄i marav̄ila'nya ya'neinȳi mi!. Sah̄ri' wana ku'maayaba ȳibwar̄daakuma!" dakelȳi. Sara dada yi sahwai yune gannya yagaalyav̄i d̄raginya ȳiwagya'ne'na yagaala d̄raginya' nebulya'na dakelȳi. ¹⁸ Nabaai sawaai yune naanga nebulya'na w̄ijas̄i yagaala d̄raginyaśi sawaai marav̄ila'nya mi ya'newaai k̄in̄nnakeine. Ȳi p̄ir̄waala daza'na Gotiyai kwaasi dannei mi!. Ar̄kew̄i. Ȳi dazawaai nebulya'na d̄raginya ȳivaimwanga neyadewaalȳi. Nem̄i a'mweinaav̄ire s̄imunyanḡi l̄ikaanya wodaa Gotiyari' gidikusaba l̄ika yulya'daanyainaav̄i. Gotiyai nem̄inȳina yune naanga nebulya'na dake'na nem̄i Gotiyari' nayaā pada'galal̄imwagata yadaa nem̄i sah̄ri' kuna yemwaalyabwina maarya'neina sahwaryawi l̄ika yulya'daanyaine. ¹⁹ S̄ipiya' w̄ila naangevasi ȳi'd̄ivaidevaabi' nem̄ire Jizaazar̄i yemwaalyabwi sahwar̄i nevw̄iyadevaabi'! sahwar̄i d̄raḡnaanga limwaga'daanyaine. Gotiyar̄ina Mubith̄ika Ȳira'd̄iv̄ita Naangera Gotiyare angevi' kusaw̄inya jannev̄i w̄ilaaweva kusawi' yunewinna wid̄v̄tabaaabi' Jizaazai S̄igunyav̄iyav̄i w̄ila!. Nabaai Jizaazar̄i yemwaalyabwi Gotiyaryabanna nem̄ire s̄imunyav̄i marima'naabadesi. ²⁰ Ȳi sah̄banna S̄igunyav̄i ku'd̄ika yarin̄ka dazav̄i s̄innawi Jizaazai gam̄daasi nem̄inȳ negaimwange'na w̄ilakelȳi. Ȳi sahwai nem̄inȳne'na Mubith̄ika Ȳira'de Naangei yuyagaa' yuyagaa'nei Mel̄ik̄zathek̄im̄vaav̄i avaainanyai ȳima'nakelȳi.

7

¹ Melîkîzathekîmîna daresi. Sahwai Anga Selemî kingiyai maremwalyaa!. Yî sahwai Gotiya Munya Ke'banya Nebulya'nanyare mubîthîka yîra'delyi. Sinnawi Evîraamîmîva kingiyaraavi mala mena dathîwanna yaka yi angebanna ayîna yagalaawîna yadaa'nyi yi tusavî Melîkîzathekî sai sahwarî wîrata'nyîna yaka tewaanya naanga yanga wîdakelyi.

² Yî Evîraami gîlyîvîta yuya kingiyaraavi maarake jaapalaka ata yuyîraalya pimagînya pîri! Melîkîzathekîma wîjaavakelyi. Nemî Melîkîzathekîma yaya maridaana! Daza' daresi. Tewaanya yîda'maraangeburiya kingiyalyi. Sai kingiya Selemîne kwalyi. Selemî aaya kaavîla dazavîre' daresi. Kwaamu'nanyaburiya kingiyalyi. ³ Gotiyare bukuyavî ganîmaangelyi ganaangesi sayorîna madînyîkesi. Nabaai sahwarî gyakwalaangeraavîna madînyîke'na sahwara kuneibîsalyi. Nabaai avaainanya'na ganaange' maaraka yîrîkeri' kunelyi. Nabaai gamî balya'ne yîrîkeri' kunelyi. Sarennâ sahwai Gotiyare Gawaalîvaangeibîsalyi. Yî Gotiyarîna yîra'dei yuyagaa' yuyagaa' kuna mwaalî!

⁴ Melîkîzathekî dazarîna nayaa jawîrla! Sai yaya naanga nebulya'na yîma'nakelyi. Nemîre neyakwalaanga aaya mudî'nanyai Evîraami yuya gîlyîvîta malyavî maarake yanga muda!. Yî sahwai Melîkîzathekîmîna ata yuyîraai jaapalaka yi atîraalya pimagînya tewaanyanna tewaanyannanya wîjaava' aaya mudî'nanyai. Sarevi "Yî Melîkîzathekî a'mwe sai naangaangelyîreva," dadaanyi. ⁵ Nabaai

pîrî' daresi. Livaayarîdaa'nya gyakwalaangera mubîthîka yîra'dîvisare. Sahwaraavîne kîwînya' dînîkesi. Yî Gotiyare kîwînyavî dara dînî! "Yîzîreliyaraavîre gîlyîvîta mudîka yuya atîraalya pimagînya' maapîka!" Yîzîreliyara sahwaraavî kwîya'mwe nebulya'nanyara yî Evîraamîmîre saanyavaakîdaa'nyara mwaaleta kîrî' Livaayara sahwara kwîya'mweraavîre gîlyîvîta atîraalya pimagînya' maa'dîvisare.

⁶ Pîrî' daresi. Melîkîzathekî sahwai sahwaraavîre yîsavaakîdaasi yîma'nakai mi'. Menyalî. Kîrî' sai Evîraamîmina gîlyîvîsa atîraalya pimagînya' maarakelyî. Nabaai Evîraami Gotiyare yune naanga nebulya'na wîja kînînnakerî Melîkîzathekî sahwai yagaala tewaanya naanga yanga wîdakelyî. ⁷ Nemî mena yawî'manîgo. A'mwe yagaala tewaanya naanga yanga yadei sai munyabanyî. Yî a'mwei sahare yagaala tewaanya naanga yanga wîdade' maa'dei, yî sai kwaakewînyî. Sareburîna yagaainake' mwari!. ⁸ Nabaai pîburaai warî!. Yî pîrî' daresi. Livaayara atîraalya pimagînya maa'dîvitara sahwara a'mwe balya'nere. Yî pîrî' daresi. Melîkîzathekî atîraalya pimagînya maarakerîna dara jalîkurakînî! "Sai gaala mwaalî!". ⁹ Yî nemî yînîga dara daanneine. Nebulyasî. Livaayai sai yî a'mwe gîlyîvîta atîraalya pimagînya sa' maa'delyî. Kîrî' sînnawî Melîkîzathekî atîraalya pimagînya' Evîraamîmîre maara!. Yî dazarevi sai atîraalya pimagînya' Livaayai kwarejî maara!. ¹⁰ Sare' darevînyî. Melîkîzathekî Evîraamîmi tusavî wîrata'nagiла Livaayai gannya gyakwalaangere

saanyavaakî kuna yî'nadi'nyî Evîraamî wîjaavaka kîrî! Livaayai wîjaava!. Sarevî Evîraamîmîjî Livaayarevaakîyaraavîjî wavîla'delyî Melîkîzathekî.

11 Sare'na dara jawîrla! Yîzireliyaraavîna Gotiyai gamîre kîwînya' wîjaayaburi aaya kaavîlya' yî sa' Livaayara Gotiyarîna mubîthîka yîra'dîvisabulyî. Kîrî! Livaayaraavîrebwi sabwi Gotiyarîna a'mweraavî yîda'maraangeraavî nebulya'na wîmwaaihajî kwajî dîvidaa'nyî Mubîthîka Yîra'de Naanga geibî! yîma'nakerîna a'mweraavî be'na wîmudaasanneraavaka! Gawaalîvaangei Yîra'de Naangei sai Melîkîzathekîmîvaavîne avaainanyai. Yî sai Livaayarevaakîdaasa Eronîmîrevaakîdaasaraavî avaainanyaina mi!. **12** Sare' dara yîma'nakesî. Mubîthîka yîra'dîvisaraavîre savaa' wavîla'nya yake'na tîvîkîta dare' warî!. Yî nabaai kîwînya kîrîsi nayaa wavîla'nakesî. Yagaala mudîke' yîma'naabakesî. **13** Sare' darevînyî. Gotiyare bukuyavi dînîka dazai Yîra'de Naanga mudîkei yî sai yîta pîvaakiyalyî. Eronîmîrevaakîyai mi!. Sînnawi kwaraanyaba yîra'dîvisavî wîdaayakei gamîre yîta savaakî a'mwei aane pwai kwai mi!. **14** Sare' darevînyî. Nemî mena yawî'manîgo. Nemîre Naangei sai Juthare yîta savaakîdaasi yîma'nakelyî. Yî Mozîzai yîta dazavaakîna yîra'dîvisaraavîne yagaala aane pîmîlî! kîmîlî! majaa!. **15** Nabaai tamira'de dazai pwai yîma'naka yî sai Melîkîzathekîmîvaavî avaainanyarîna nemî mena yawîrangamanîgo. Yagaala dazavîre aaya kaavîlya' wana

ku'maayaba warî!. ¹⁶ Sahwai Mubîthîka Yîra'dei yîma'na!. Gamîre kîlaakevîne kîwînya'nanya'mî!. Gamîre yîsavaakîre'na mî!. Aawa. Gaalya'yuyagaa'yuyagaa'nevîre dîragînya yune sahîrisa'yakelyî!. ¹⁷ Sare' darevînyî. Gotiyare bukuyavi dara jalîkurakînîkesî.

Gîmî yuyagaa'yuyagaa'ne Yîra'dînyaigî
Yî Melîkîzathekîmîvaavî avaainanyaigî
mwaaidînyaigînyîra.

¹⁸ Sare' darevînyî. Pîrî' daresî. Yîra'dîvîsaraavîrevaakîne dakînîke'sînnawînya' Gotiyai mena marasi'nakesî. Yî kîwînya daza'dîragînya maaya'nemînyî yînîga wi'na manegaimwagyade'na marasi'nakesî.

¹⁹ Sare' darevînyî. Ne Mozîzare kîwînya' Gotiyarîna yîda'maraanga aane pwari kîrîvi yune nebulya'na yîma'naabaka'mî!. Pîrî' daresî. Gotiyai pîbwi dara yîma'naabakesî. Gotiyare kîwînyavîna maalîke yemwaalya'nengî. Gawaalîvaangei Yîra'derîna naangaange yemwaalya'nengîra. Yî sahwarîna nemî Gotiyaryaba gidîkusabanna wawaanneinera.

²⁰ Nabaai sahwarî Yîra'derî Gotiyai dahîlakakegaa'sai yaasiwa' dahîlakya mya'. Aawa. Sai yagaala dîragînya' gamînne yayavîna daka yî sahwarî dahîlaka!. Sare' darevînyî. Pîrî' daresî. Sînnawînya yîra'dîvîta sahwara Livaayaraavî sara mya'. Yagaalya'yune'na dîragînya' nebulya'na dake'na Livaayara sahwara yîra'dîvîsara yîma'nya'neraavîna aane pwai kwarî sara madahîlakya!. ²¹ Pîrî' daresî. Gotiyai gamî sai Gawaalîvaangerî yîra'dei

yîma'nya'neri yagaala dîraginya' gamînne yayavîna dakelyî. "Daaina! Nyîgîvîna!" wîdadîvîtabaaibî' dîragînna sara dakakelyî. Sahwarî dara wîdakelyî

"Naangeinyî nîmînne yayavîna nebulya'na mena dena,

Yî sahwainyî sîmunya' ayahi maravîla'nya mye.

'Yîra'dînya yuyagaa' yuyagaa'neigî dîmwaalago'deigînyî.'

22 Yuya sarevîdaa'nyî yî nemî yawî'manîgo'nanyî. Jizaazarîna yagaala wîlîmwagarîkebwî yî sa' tewaanaangesî. Sa' yî kîwînya' dakînîka sînnawînyavi wavîlavîkesî.

23 Nabaai pîrî' daresî. Sînnawi a'mwe kwalaalyara yîra'dîvitara mwaalesare. Yî yuyara balya ya'nera yuyagaa' mamwaalyî yîpînere. Gazaizai wawînya sa' maaraka balake'na yagalya'mavakelyî. **24** Pîrî' daresî. Jizaazai Yîra'de yuyagaa' yuyagaa'nei kuna mwaaide'na wawînya sa' yagalya'mavadei mî!. Yuyagaa' sa' lîmwagaradelyî. Sa' makwasakade' mî!. **25** Sarevîdaa'nyî yî sahwai a'mwera gamînyîne'na Gotîyaryabanna gidîku' badîvîsaraavî yînîga wi'na padaihasamaaran-nelyî. Yî yuyagaa' yuyagaa' gaalyabulyîyai mwaaida sahwaraavîna Gotîyari' marewîdadevî sahwaraavî yune'na padaihasamaa'delyî.

26 Sare' darevînyî. Mubîthîka Yîra'de Naanga sasare dazai nemînyî negaimwagya'nelyî. Yunebannanyalyî. Sai Gotîyari' yîlaaya wigaidêi gîri'maayai nawî'nyalyî. Yî dazarî kayaa'nanya aane pîrî' kîrî' warîka' mî!. Yunebanna yune nawî'nyaangelyî. Yî yîwetawakya maayalyî.

Yî kayaa'nanyara yadîvîtabaaibî' sai yadei mî'. Sai nebulya'nanyai nabinyalyî. Sarî Sîgunyaavî munya ke'bevanya'na Gotîyai makîlaawakelyî. ²⁷ Sahwai Yîra'dîvîta Naanga pwarabisai mîka! Sai kayaa'nanyabwi myadevilna gamîre yîwetawakya'na marasi'nya'nei kwaraanyaba sipîzipîyarî yîrasa'na wîmudaasadei mîka. Sinnawînyara yuya yîrîkerikaavî aayagaa' kumîre wagîlya marasi'nya'na kwaraanyaba sipîzipîyarî kumînnedaasi yîra'na yadîvisare. Yî nabaai ayahi dîvidaan'nyî a'mweraavîre wagîlyanna avaaina yadîvisare. Sarei mîka! Sare' darevînyî. A'mweraavîre wagîlyanna sai wîjaavînya'nei gamî sarî yuyagaa'ne gave pîgaa'na yakelyî. Sahwai gamîre gaalya' Gotîyarîna wîjaavakelyî. ²⁸ Sare' darevînyî. Mozîzare kîwînya' a'mwe yîra'dîvîtara yîma'nya'nera dîragînya maayara mwaaidîvîta kîri' sahwaraavi dahîlakadesi kîwînya'. Kîri' Gotîyare yagaalya' gamîre yayavîna yagaala dîragînyasi kîwînyavî dîvidaan'nyî yîma'nake' yî sa' Gawaalîvaangerî dahîlakakesi. Yî Gawaalîvaanga sahwai yuyagaa' yuyagaa'ne yune nebulya'nanyai yune yîda'maraangei mwaaidelyî. Yî sahwai nemînyîna yuyagaa' yuyagaa'ne Yîra'de Naangelyî.

8

Gotîyare anga nebulya'nanya Sîgunyaavîyavî Jizaazai Mubîthîka Yîra'de Naangei yîvanîkeburînesi.

¹ Yî, yagaala dazavîya mînyagi'nya! nemî dîvanîgo', sa' yî daresî. Dazai nemînyîne Yîra'de Naanga sarei kînînnakeine. Yî naangeba namwaalyîsarî aangasîmagî Kingîya Aaya Mudî'nanya Sîgunnyavîyarevi sai mena walamwaalakelyî. ² Sai Yîra'de Naangei Gotîyare anga gîri'maaya nawî'nyavî wîdaayadelyî. Yî Selî anga daza' yîleanga nebulya'nanyasi. Daza' a'mwe kwai marîdaakwaka' mi'. Aawa. Yune Naangei Gotîyai daakwakesî. Yî sahîbanne wîdaayadelyî. ³ Sare' darevînyî. Yîra'de Naanga gazaizai a'mweraavîna Gotîyarî yanga dala pînînna pînînna wîjaaya'nejî yîwetawakyanna Gotîyarîne tamiravawîjaaya'nejî wawînya'na dahîlakînîkelyî. Sarevîdaa'nyî nabaai nemînyînei dazai wîjaaya'ne' kînînnakerîne wawînya' warîkelyî. ⁴ Sarevîdaa'nyî Kwaaka davaki kuna mwaaidori kwajî sai yîra'dei mamwaalyî kyadîka! Yî Kîwînyavi dîníkabaaibî' pwara Gotîyarî yanga dala pînînna pînînna wîjaaya'nera yîra'dîvîsara mwaaihasa'nanyî. ⁵ Sahwara Kwaakevakîya Gotîyare Anga dazavî wawînya yîra'dîvîsa' lîmwaga'dîvîsare. Anga sa' anga nawî'nya nebulya'nanya Sîgunnyavî mannîkevî ke'ba'nanya' a'mabaalyînanya' warîkesî. Ne Mozîzai Gotîyare selî ange' marîdaakwakegaa' Gotîyai anga savîna sahwarî dîragînna wîdakebisasi. Sare' darevînyî. Sai dara da' "Gîmi' mala nayaa jîwannana! Yînîga nebulya'na avaala daza' nîmî gîmînyî mugunyavî givwarîdaakwebaaibî' yî anga savîya yuyangi'

sara javîkarideigînyîra." Yî Sigunyavî nebulya'nanya daza' warîkesi. ⁶ Nabaai dahaa' saba Kîraazîtiyai Yîra'de Naangere wawînya' mena maarakelyi. Yî wawînya daza' Yîra'dîvîta Naanga pwaraavîrevî nebulya'na wavîlavîkesi. Yî sai Gotiyariji a'mweraavîji mariraku'dere yagaala wîlimwagarîka sa' yagaala wîlimwagaraka sînnawînyavî wavîlavîkabaaibî' Yîra'dîvîta Naanga pwaraavîrevî nebulya'na wavîlavîkesi. Nabaai yagaala wîlimwagarîkebwi Kîraazîtiyarîne savî Gotiyai yune naanga nebulya'na wîja yî kîwînyavî yune naanga nebulya'na wîjangî wavîlavîke nawî'nya naanga warîkesi. Yagaala wîlimwagarîka daza' yune naanga nebulya'na wîja dazangi Gotiyai yîma'naabakesi.

⁷ Sare' darevînyi. Yagaala wîlimwagaraka sînnawînya' yîwetawakya yune maaya' warajî kwajî yî Gotiyai "Yagaala wîlimwagaraka dazavîneba dîviya pîri' wakîdeinyîra," myawi'ri kyadî'. ⁸ Sare' darevînyi. Yîzîrelîyara gamire kîwînyavî galazekîvalesaraavîre yîwetawakyanna yawîraka Gotiyai gamire bukuyavi da!. Yî dara dînîkesi.

Naangeinyi dîwa "Yîtha! Dîvi yîrîkerîka yîma'naabathegaa' Yîzîrelîyaraavîre yîsavaasi Juthîyaraavîre yîsavaasi saraavîna Yî nîmî yagaala wîlimwagarade mudîke' dakîdeinyi.

⁹ Mudîka daza' sînnawînya' dakage sa'bîta' mi!. Kwîyakwalaangeraavî nîmîre asîlyi wibwarîdaakwia'neinyi

Yîzîpi Kwaakevi yagalya'mavesaraavî
 makwawegaa'
 Kwîyakwalaangeraavî yagaala sa' dake sa'bîta'
 mi'.
 Nîmîre yagaala wîlimwagaraka kuna
 mamîdînyesa'na
 Nîmî sahwaraavî wanganake," Naangeinyî
 dîweinyî.
 Sarevîdaa'nyî yagaala wîlimwagarade mudîke'
 yîdeinyî.
 10 "Sare' yîrîka sarîka mena kyojî
 Yîzîrelîyaraavîre yîsavaasi mudîka daza'
 ye'mwannayîdeinyî."
 Naangeinyî dîwa. Yagaala wîlimwagarade sa'
 daresi.
 Kumîre yawîsavîna nîmîre kîwînyangî
 wîlakîdengî.
 Kumîre sîmunyavîna dazangi pîkarya
 yîdavîdengî.
 Nabaai nîmî kumînyî Gotîyainyî mwaalîdeinyî.
 Nabaai kumi nîmînyî a'mwera mwaaiibî'dere.
 11 Sarevîdaa' nyî gazaizai gamîre angebanyari
 wîjîwaakadei mi'.
 Nabaai gazaizai gathaa'gahwaari
 wîjîwaakya'ne' mwari'.
 "Naangerî nayaa jawîrangana!" wîdathei mi'.
 Yî dazagaa' nîmîre a'mwe yuyara nayaa
 nyawîrangabi'dere.
 Maalîkerajî a'mwe naanga kwarajî
 nyawîrangadaapiya'na
 Sara wîjîwaakya'ne wawînya wîmudaasadera
 mi'.
 12 Sahwaraavî nîmî kale gaimwanga wide'

Kumîre yîwetawakyangîne tîvîkîta
 marasi'ni'de'nanyî.
 Yî kumîre kayaa'nanyabwina sîduta ayahi
 yawîrîdeinyî mi'.
 Sareinyî yîde sare'na yuyara
 nyawîrangabi'deinyî.
 Gotîyare bukuyavî sara dînîkesi. ¹³ Dînîkevîna
 "Mudîkeva!" dakevi yî sînnawînya' aya mena
 dakînîkesi. "Yarai yîmaannadesi," yawîrakesi.
 Yî yuya aya yîma'nîvanîke yî neibîsangi. Sa
 yune maalîkegaa'na waradengî. Yî yînahu
 yuya yîwîna yadengî. Sarebaaibî! yagaala
 wîlimwagaraka sînnawînya' sara yadesi.

9

¹ Sarevîdaa'nyî yagaala wîlimwagaraka aaya
 mudî'nanyavî Gotîyai yîlaaya'na ya'ne kîwînya
 piñi dakakesi. Nabaai yagaala savîne ange'
 Kwaaka dathavakîya' mannikesi. ² Sare'
 daresi. Anga seli anga sa' marîdaakwesa'.
 Yî aaya ku'dîka yarinîka pimagînya
 mudî'nanyavî laamuyalyî yî'bînya Gotîyarî
 wîjaaya'ne gîrikula daza kînînnakesi sawaai
 warî!. Ku'dîka yarinîka dazavîna "Ku'dîka
 Tewaanyava. (Gîrikita'nanya maayava),"
 wo'nîkesi. ³ Kusawînya janne naange'
 kurîke'bî! tîmudaakunîka bulyîmagîdaasi janne
 ayahidaasi ku'dîka pîrî! "Ku'dîka Tewaanya
 Nebulya'nanyava," wo'nîkesi. ⁴ Jîta wabatîrînya
 yîravayîhurya'ne! dî'bînya golîya yavîkarinîke'
 ku'dîka dazavî sîmagînyavî wa'desi. Nabaai
 kusawi bukuta yagaala wîlimwagarakebwi kîrî!
 warîkesi. Yunewînna bwakakînîke' bukuta

sare yuya s̄maginya yune goliyasina. Bukusav̄i kusawi maa'gula goliyavi wapaaya manaaya' w̄la'di'nyiya' war̄i'. Nabaai bukusav̄i kusawi Eronimire yadisari' yaalika mena yinikeri' kiri' kwaraka yirivakeri' war̄i'. Nabaai s̄ila pwaraai s̄innawi Gotiyai yagaala wilimwagarakeburiya s̄ilyaraari p̄ikarya yidavakeraai war̄i'. Ȳi yuya sa bukusav̄i wilakakengi. ⁵ Bukuta sav̄i Gotiyari s̄inna tika wida'devwi munyaba ejeliyaraaib̄i' p̄ivinakeraai byaanna d̄raginyasiyaraai yilamwaali'. Ȳi saraare p̄iyanḡi kwaakewi bukusav̄i bwakakya sav̄i Gotiyari s̄inna tika wida'devwi marasi'nya'ne tawe l̄virikurya'nebe. Kiri' dahaa' yuya dazangire aaya kaavilya' nimi tivi'nanya'na marima'naabidehaa' mi'. Kunegaaki.

⁶ Yuya daza mena kwara' yi p̄iri' daresi. Yuya yirikerikaavi ku'dika aaya mudi'nyayavi mubithika yira'divisara kunnya wawinya Gotiyarina ya'nera widaawadivisare. ⁷ Piri' daresi. Kwarame gazasav̄i yune gave pigaalna ku'dika ayahidaasav̄i Yira'de Naangei gave pwainanyai wilakelyi. Nabaai sai yaasiwa'wilya yakai mi'. Aawa. Sai tamira'divisavi tawe' maa'da wilakelyi. Ȳi tawe p̄iri'i gaminne wagilya myawiryade yake marasi'nya'nenna yi tawe p̄iri'i wagilya a'mwera naya myawiryadiv'i yesa marasi'nya'nenna Gotiyarina wijaavakelyi. ⁸ Sasare dazaburi Kurya Tewaanyai dara neybwaridaakuvant̄i. Yagaala wilimwagaraka s̄innawinyavinya angevire wawinya kuna warakegaa' janne' kuna timudaakwakegaa' yi nemire tuta

Gotiyare Ku'dika Tewaanya Nebulya'nanyavina
 yinigulike' sa' yi ku'maayaba mima'naabyakesi.
⁹ Yi anga sinnawinya sa' yi dathahaanab'i
 dahilakake' ke'ba'nanyasi. Sinnawi anga
 dazavi a'mwera Gotiyarina yanga dala pininna
 pininnanyaji yira'divita saji wijaavadivisare.
 Kir'i yuya sa wijaavadivita sa Gotiyari
 ya'ne pware simunyai padaihirkayari yune
 nebulya'na yavada'galanne mi!. Yi sahwai
 gannya simunyari kuna yawi'na "Nimire
 yitwetawakya' kuna wari!." Sareibisara
 Gotiyare angevi wilaawetara mi!. ¹⁰ Yi
 sasare sabwi dara din'i "Wapaaya sa
 dinana! Sa kimaakiya maninna! Aalya sa
 dinana! Aalya pin'i kimaakiyangi. Aalya
 yinya'nebwina sana sana ja!" Yi yuya sa kilaaka
 mwasimagi'nyav duimwagasi'nya'nebulyi.
 Gotiyai dakake kiwinya yuya daza yi sahwara
 midinya'neraavina yune aaya mudikebwi
 sahwai nayaa yima'naabazahaa'nanyi.
 Kiraazitiyari'na yagaala nelimwagarika
 mudike' dakajahaa'nanyi. ¹¹ Sare' kir'i
 dahaa' Kiraazitiyai mena yima'naaba!. Yi
 sahwai yuya nawi'nya yima'nakenna nemi
 yibwakimanigongine Mubithika Yira'de
 Naangelyi. Sahwai Sigunyav Gotiyaryabanna yi
 seli anga naangaange' yida'nanya naangevi
 kusawi wilaawakelyi. Seli anga daza'
 Kwaakevakiya sinnawinyavi wavilavikesi.
 Daza' a'mwera asiraj i yavikarya madeta'
 mi!. Yuya Gotiyai wakyaakejiya' sa'
 mi!. ¹² Kiraazitiyai anga dazavi wilya'nei
 yira'divisara yetabaaibi' memeyavire tawesi

bulimakaawoya dîwînyaresi maaraka' mi'. Aawa. Sahwai balakega'a' tamiraya'ne gannya yune tawevîna yakelyi. Yaka sai anga tewaanyavî yuyagaa'ne gave pîgaa'na wîla'. Yî sai yuyagaa' yuyagaa'ne nemînyi ayahi mubya yanemaarake'nanyi. ¹³ Sare' darevînyi. A'mwe pwaraavîre kîlaakeji' Gotiyare tînnyari gîrîkita'nanya yîma'nadaasi yî yîra'dîvisara sahwaraavî pîgaa' memeyavîre tawesi pîgaa' bulimakaawoya kwalyare tawesi lîvirîkureva nabaai pîgaa' bulimakaawoya balya' yune' dîka yîra'dîvi' kwaagîta yovîrawakadîvisasi aalyasi gîrîkita'nanyaraavî lîvirîku'dîvîki. Sara yadaapi yi kumîre kîlaakeji' tewaanyaji' yîma'naderera. Sara yanne' waraja' ¹⁴ yi Kîraazîtiyare tawe' ya'ne' dazahîri'i yune naanga wavîlavîkesi. Yî sahwarî yuyagaa' yuyagaa'ne Kurya Tewaanyai wîgaimwagakei Gotiyarinâ tamira'dîvisal'bîsa' gamîre gaalya' wîjaavînakelyi. Yî Kîraazîtiyai sarî kayaa'nanya aane pîri' kîri' wîwarîkai mi'. Sarei wîjaavînaka sarevîdaa'nyi gamîre tawe' nemînyi kîlaaka gaveji'na miwaipiwagi yannesi. Aawa. Sai nemîre sîmunyarî negaida yi dala pînînnanya balyaburi mîdinya'nebwi nemarasî'nannesi. Gotiyai gaalyavî aaya kaavîlyari wîdayaade'na tawe sa' neduimwagasî'nannesi.

¹⁵ Sarevîdaa'nyi Kîraazîtiyai yagaala nelimwagarîka mudîkevi yîwagya'nei nemînyi'ji Gotiyariji nemariraku'dei mwaali'. Yî sahwayi yîwetawakya a'mwera yeta yagaala wîlimwagaraka mudî'nanya' kuna marerakega'a' yuya sa marasî'nya'nei

sahwaraav̄i ayahi mubya yamaarya'nei gannya tawesi mena balakelȳi. Sarevī yī a'mwera s̄innaw̄i Gotiyai gannyanna yuyagaa' yuyagaa'nenna w̄ijaaya'ne kaim̄raayaraav̄i jaka w̄ij̄vwaramaa'dera yune naanga nebulya'na w̄ija' yī gaala daza' maapī'derera. ¹⁶ Sare' darev̄inȳi. A'mwera kumī balya'negaa' kumīre gīlyīvisa maarya'neraavin̄a "Yagaalya' yune'na darigusak̄ma!" dadiv̄ī p̄ikariȳikwirī yagaala daza' ȳida'div̄isasī. Nabaai kaim̄raayara yagaala d̄ragīnya dazav̄ine kuv̄in̄maangere gīlyīvisa maarya'negaa' yī t̄iv̄ik̄ta daregaakī. A'mwera nayaa mena dara kyaw̄iranganap̄ijī "Ganīmaangei p̄ikariȳikwirī ȳidavakei nebulya'na baimwaka!" sagaa' kuv̄ibwaalīvaangera maa'div̄isagaakī. ¹⁷ Sare' darev̄inȳi. Balya'negaa'ne p̄ikariȳikwirī ȳidavakei gaala kuna mwaalajai yī gamire yagaala d̄ragīnya' yaasīwa' war̄ina yadev̄inȳi. Yī sahwai mena kabalojī yī yagaala sav̄ire d̄ragīnya' ȳima'nadesī. Sara din̄ike' sara yīpī'desī. ¹⁸ Sarevīdaa'nȳi Gotiyare p̄ikariȳikwirī ȳidavake' yī gamire yagaala w̄il̄imwagaraka s̄innaw̄inya' yī sa' d̄ragīnya' ȳima'naabya'ne'na ar̄inga tameve gamire tawe' dimave'. Yī aane pwai kwai mabalȳi yaj̄i kwajī yagaala sa' d̄ragīnnake' mȳima'nȳi kyad̄ī. ¹⁹ Sare' daresī. Aayagaa' Ne Moz̄izai yuya k̄w̄inyavīya yagaala gazasa' a'mwe yuyaraav̄i w̄ij̄waakakelȳi. Yī div̄idaa'nȳi sai tawe bul̄imakaawoya d̄w̄inyaresī memeyav̄iresī maaraka aalyasī yeḡir̄laka sip̄izip̄iyav̄ire ar̄ila wayaake' yīta ȳzop̄iyav̄iya taanya maal̄kenḡi

yewaa'bwaraka yî tawe' kîwînyavîya bukuyavî yîrîkuraka dîvidaa'nyî a'mwe yuyaraavî yîrîkurakelyî. ²⁰ Sara yada dara da' "Tawe da' Gotîyarî mîdînya'neihîri yîhîthakîwake' gamîre yagaala yîhîlimwagarîka dazavî dîragînya yîvaimwanga ya'nesti." ²¹ Sarebaabi' selî angevîji yuya dazavîya wîdaayadîvîta yîlaaya ya'ne sangî tawe' yîrîkurakengî. ²² Kîwînyavîre saburi'ne nebawa yuya sa tewaanya nawî'nya yîma'nya'nenna yune tawe savîna yîma'nadengî. Gîrîkita'nanya duimwagasi'nadengî. Yî nabaai tawe' mwalaabi yaja' yî Gotîyai a'mweraavîre wagîlya marasî'dei mi'.

²³ Sarevîdaa'nyî pîrî' daresî. Yuya dazabura Sîgunya'ne warîkebanya ke'ba'nanya dazangî, yî Kwaakevakî angesî angevîya yuyajî sangî yîwaipîwagasî'nya'ne yîra'dîvîta dazanna wawînya' warî!. Pîrî' daresî. Sîgunya gamîsavîya tusavî yîwaipîwagasî'nya'ne yîra'de tewaanya nebulya'nanya' Kwaakevakîya dazangî wavîlavîke' ya'nevîna tîvîkîta naange' warî!. Yî Kîraazîtiyai Sîgunya'nei tusavî duimwagasi'nya'nei gamîre gaalya' wîjaavînake'nanyî. ²⁴ Sare' darevînyî. Anga tewaanya nebulya'nanya' a'mwera kunnya asîraji madesavî sahwai wîlakai mi'. Yî anga sa' Gotîyare anga nebulya'nanyavîne yune kwaasi kwaasi ange!. Yî Kwaakevakîya anga savî wîlakai mi'. Aawa. Yune Sîgunya kîbeva wîlakelyî. Sahîbanna dahaa' nemînyî gaimwagya'nei Gotîyaryabanna bi'mavamwaalaka nemînyîneba marewîdadelyî.

25 Yuya kwarame sanḡna Ku'd̄ika Tewaanya Nebulya'nanyav̄i Ȳra'de Naanga kwai tawe gam̄re' mwaryade' w̄ijaaya'nei w̄lakabaaib̄i' K̄raazit̄yai kwalaalyagaa' gam̄i sar̄i w̄jaav̄nya'nei Got̄iyaryaba widaawadei mi'.
26 Nabaai sai kwalaalyagaa' sara yaj̄i kwaj̄i aaya Got̄iyai Kwaaka wakyaaka dazagaa'daasi yaka ȳi dahaasi ȳi sai kwalaalyagaa' daange' kamaarad̄i'. K̄iri' aawa. Yuyagaa'ne gave p̄igaa'na ȳrit̄ka aaya dar̄kaav̄i sahwai waḡlyangi t̄vik̄isa' sahwai t̄vi'na mubya'nei gam̄i sar̄i tamira'd̄iv̄tabaaib̄i' Got̄iyar̄ina w̄jaav̄nya'nei Kwaaka davaki ku'maayaba ȳima'naabakelyi.

27 Ȳi a'mweraav̄ina gave p̄igaa'na balya'nebwi war̄i!. Nabaai kabalap̄ri d̄ividaa'nyi Got̄iyai sahwaraav̄i maryaw̄ibwaradevaib̄i' **28** K̄raazit̄yai yune gave p̄igaa'na a'mwe kwalaalyaraav̄ire kayaalnanyanna makw̄iya'nei gam̄i sar̄i ȳra'd̄iv̄isa'b̄isari Got̄iyar̄ina w̄jaav̄nakelyi. Nabaai d̄vi p̄igasaai sahwai bwalyi'mavadelyi. K̄iri' sai sagaa' kayaalnanya marasi'nya'nei aȳina baladei mi'. Aawa. A'mwera "Sahwai walaabana!" dad̄iv̄i yemwaaiman̄gasaraav̄i nebulya'na yune'na padaihasamaarya'nei ku'maayaba ȳima'naabathelyi.

10

1 Sare' darev̄inyi. Mozizare k̄iw̄inya' yuya tewaanya ȳima'nya'nenna a'mabaalyai kininnakesi. Sa' dazanna ke'ba'nanya nebula'i mi'. K̄raazit̄yai ke'ba'nanya nebulyalyi. Kwarame gazasav̄i k̄iw̄nyav̄ya a'mabaalyaib̄sa

yîrayîrata yadîvîta avaainanyangî aane pîgaa'! kîgaa'! a'mwe yune nebulya'nanyaraavî yînîga wi'na yavada'galanne mi'. Yî yîra'dîvîta avaainanya sangîna Kîwînya sa' Gotîyaryawînna bîpijaraavî tewaanya yune nebulya'nanyaraavî wîmwaaihade' mi'. ² Sa' sahwaraavî yavada'galawîmwaaikhaji kwajî yî yîra'dîvîsangi ayahi mujaayî kipidîka! Sare' dare'nesî. Yî a'mwera Gotîyarî yîlaaya wîmaryadîvî gave pîgaa'na yune yîrasa'ne pîrîvîna kumîre kayaa'nanyangî tîvî'na duimwagasi'nîpîjî kwajî yî sahwara kumîre sîmunyangî wagîlya' ayahi pîrîsi mibwakînyî kipidîka! Sare' midaaka! ³ Kîrî' aawa. Kwarame gazasavî yîrata daza! "Yî sahwaraavî ayahi yawîpîka!" dada kumîre kayaa'nanyanna yadesî. ⁴ Sare' darevînyî. Yîra'dîvîta bulîmakaawoya kwalyaraavîre tawejî memeyangîrejî sa kayaa'nanya yînîga wi'na nebulya'na marasi'nanne mi'. Aawaawa. Kuna yawî'dîvîsare.

⁵ Sarevî Kwaakevakî Kiraazitîyai dîvi yîsavî balya'nei walaabakegaal aya kîgaa' sai Gotîyarî dara wîda'

"Bulîmakaawoyaraavî yîrasa'najî wîjaaya'najî gîmî 'Aala!' yawî'mwaa.

Kîrî' gîmîre sîmunyaburî mîdînya'neinyî kîlaakejî' yovîrawakîwaanyaigînyî.

⁶ Dîkevî yuya nasi'nya'ne yîra'dîvîsajî Kayaa'nanya marasi'nya'nejî yîlaaya gihaimwakeigî mi'.

⁷ Sagaa' dara gîthîwa. Yîtha! Gotîyaigî, Sînnawî bukuyavî nîmînyîna yîda'nîkabaaibî'

Gîmîrebwi mîdinya'neinyî mena bîwa!"

8 Daza' sînnawînya' wîdake' "Gîmînyîne yîrasa'nejî wîjaaya'nejî sangîna nebwina gîvu'nadeigî mi'. Nabaai dîka yuya nasi'nya'ne yîra'dîvîsajî kayaa'nanya marasi'nya'ne pînijî yîlaaya gihaideigî mi'." Yî yuya dazangî kîwînya savîre saburîna wîjaavadîvî' kîrî' sara wîdakesi.

9 Mena sara wîdaka sagaa' Gawaalîvaangei wîda' "Yîthaa, gîmîre sîmunyabwi mîdinya'neinyî a'mweraavîre kayaa'nanyanna sahwaraavîjî gîmînyîji marirakuri'de'na mena bîwa." Sarevî yi sai "Ayawîdaasa' dazabwi dîragînna marîdaakwîma!" daka sînnawînya sabwi marasi'nakelyî. **10** Jizaazai Kîraazîtiyai Gotiyare sîmunya dazabwi mîdîda yi sîmunya avaalya' kînînnakei gannya yune kîlaakejî' yîrasa'nejî' wîjaava' yune gave pîgaa'na. Wîjaavakevi aalya neyaka Gotiyarî sîmunya dazavîna nemînyî Gotiyare tewaanyainaavî neyavada'galakelyî.

11 Pîrî' daresi. Yuya yîrîkerîkaavi yîra'de gazaizai daa'da gannya wawînya yadelyî. Yî kwalaalya naangegaa' yîrata sasare sa'na yadelyî. Kîrî' yîrata daza kayaa'nanya yînîga wi'na nebulya'na marasi'nanne mi'. Sînnawînya yîra'de gazaizai sara daavîna yada sara yadelyî. **12** Kîrî', pîrî' daresi. Kîraazîtiyai yîra'de sai yuyagaa'ne yune yîrata gave pîrî'na kayaa'nanyanna wîjaavînaka yi sai Gotiyare aangasîri dîragînnakeba walamwaaina yakei mwaali'. **13** Sai kuna sara mwaalojî Gotiyaregaa' gamîre sîvîlyîraari dalaangewînna gamîre yîkamaangeraavî wakadehaa' yi yîrîka

sagaa'na yemwaali!. ¹⁴ Sare' darevinyi. Yune yirata gave pwaina wijaavinakevi neminyi tewaanyainaavt neyima'manikeinaavt Kiraazitayar mena limwaga'daanyainaavt yuyagaa'ne yune nebulya'nanyainaavt yiniga wi'na yavada'galanemwaaihakevinyira.

¹⁵ Kurya Tewaanya kwalyi neminyi dara nejalikurakivani!. Yi sare' darevinyi. Sinnawi dara dinikesi.

¹⁶ Kiwinyaviya yirika sarika mena kwavilavoji Yagaala wilimwagarade dare' sahwaraji ye'mwannayideinyi.

Naangeinyi diwa. Yagaala daza! daresi. Kumire simunyavi nimire kiwinyangti wilakidengi.

Kumire yawisavt dazangti pikarya yidavidengi.

¹⁷ Dividaa'nyi yagaala jivwa'mwange! dara dinikesi.

Nabaai kumire kayaa'nanyajti yiwetawakyajti tivikita

Simunya ayahi yawiriideinyi mi'ka. Arikewi.

¹⁸ Yi Gotiyai wagila daza mena marasi'nyabwi warikevidaa'nyi kayaa'nanyanne tivikisa' yirasa'ne wawinya! ayahi piriti' mi!. Tivi'nanyi.

*Nem'i nebulya' naya diraginna limwaga'daa
diraginna daavina yaade'nesi.*

¹⁹ Yuya sarevidaa'nyi, nya'mweihi, Jizaazare tawe neminyinevi Gotiyaryabanna gamire Ku'dika Tewaanya Nebulya'nanyavi nemidiraginna da'daanyaina yiniga wi'na wilaanneine. ²⁰ Yi daresi. Nem'i wilaanne dazaryabanne tuta diraginnaka mudike' Jizaazai gami sai baasa!. Yi tuta daza! gami sahwai

gaalyavì aaya kaavìlyalyì. Sahwai nemì wìlya'neinaavìna janne naange' kaadihìsa'bìsa' tìmunadaa'dìsìyavì wìlakelyì. Yì nabaai janne daza' gamìre kìlaakejìkì. A'mwera Ku'dìka Tewaanya Nebulya'nanyavì wìlya'neraavì janne naange' tìhi'nìke' baasakabaaibi' gamìre kìlaakejì' mubìthìka yìrasa'nejì' kayaaka yìgaina!. ²¹ Nemì Gotìyarì angeviyainaavì gamìreinaavì nemaremwaasideina Yìra'de Naangei munyawìnyai kìnìnnakeine. ²² Daza nebwina warìkevì nemì yuya kwaasiya marasì'nadaa sìmunya nebulya'nanya' kìnìnnakeina yì nemì Gotìyarì nayaa dìragìnna nebulya'na lìmwaga'daa yì sahwaryabanna nayaa gaimakunna wawaana! Jizaazai gamìre tawejì' nemìre sìmunyai yuya yìwetawakya yìbwakìnìkerì yìwaipìwagasi'nya'na yìrìkuraka nemìre kìlaakejì' aalya nawì'nyaangesì aalya neya'najì neyakeina. Yì sareina Gotìyarì wìja'na sara wawaana! ²³ Nemì yuya tewaanya yemwaidaanyabwi ku'maayaba jalikurakya' dìragìnna lìmwagaraana! Nemì lìka sangina myaanna! Sa' nemì nayaa pada'galalìmwagaraana! Sare' darevìnyì. Yuya yune naanga nebulya'na Gotìyai mena dìníkengì ya'nenna sai yadelyì. ²⁴ Nemì nemìre neya'mwe kwaraavìnajì sìmunya nayaa yawìraana! Yì sìmunya yawìsa'na saraavì yìdìkaasa' pwaraavìna wìvu'nade'najì wawìnya nawì'nya wìgaimwabì'de'najì sara yaana! ²⁵ A'mwe pwara yadìvìtabaaibi' neya'mwerajì Gotìyarì yìlaaya ya'na kwaiyi'bwa'nya sabwi myagalya'mavaanna! Aawa. Neya'mwerajì

sîmunya yîwange'na dîha'bwa'nanaa! “Yîrika aayarî! mena nebawa mîka!” yawîranganawaajî sarevî yi nemî wawînya sa' dîragînna nayaayaa yaana!

26 Sare' darevînyî. Nemî yagaala nebulya'nanya Naangerevî mena yawîramaaronâ yî dîvi yune nennyâ saburi nemî kayaa'nanyaburi yamaryadaanya'na kayaa'nanya daza'marasi'nya'ne yîra'dîvisâ' aane pîri' kuna mwari'. **27** Aawa. Sara yîpijaraavî yune yawîbwasa' lîka yîri'galya'ne' yemwaaibî'dera mwaaiibî'de'nanyî. Yî wana dîkange'na na'nade' kayaaka yîgaidevaaiibî' yî Gotiyai sahwaraavî gamire yîkamaangera sara yîma'nîpijaraavî yîgalade'nanyî. **28** A'mwe pwai kwai Mozîzare kîwînya' mi'dînya'na “Arîkewî!” yawîralîmwanna yajai, yî a'mwe pwaraaina a'mwe kwaraai kwainanyara gamire yîwetawakyabwi tînna wanganeva sara jalîkurakîpija'na a'mwe naangera a'mwe dazarîna kale mwiannerâ tamakadîvisalyî. **29** Yî sarîmî a'mwe Gotiyare Gawaalîvaangerî bule'na wîjaavajarîna gara yawî'mwaava? A'mwe dazai yî taanga naanga Mozîzarevî pari'mavajare tîvikisa wavîlavîke maaradei midaaka! Yî dazai yagaala dîragînya' Gotiyai nemîji' nelîmwagarîkevîne tawe' sahwarî tewaanyarî wîmwaaihyâ'ne' kîri' sahwai “Yaasîwa'nanyasî,” yawîrakelyî. Yî sai kale gaimwange'ne Kuryarî bîraizîke' wana kayaa'nanya nebulya'nanyabwi yakelyî. Yî sahwarîna be tîvikita' maaradelaka! **30** Sare' darevînyî. Nemî Gotiyai dakerîna mena

yawî'manîgo. Dara dînîkesi. Kayaa'nanyaburi tîvîkîsabwi yi sa' wawînya' nîmîresi. Nîmîsainyî kayaa'nanya' tîvîkîrîdeinyî. Nabaai sai yagaala pîri' da! "Yune Naangeinyî nînnya a'mweraavi maryawîbwarîderera." ³¹ Nabaai Gotiyai gaalyavî aaya kaavîlyai nemînyî kayaa'nanyanna nerîvîkîrya'nevî gamîre asîri galalîmwagata neyaja' yi sa' wana lîka neyîri'galade' naangaangesi.

³² Sare kîri' sarîmînyîne sînnawî sagaa'na sîmunya ayîna nayaa jawîrla! Yi Gotiyare baake' sarîmîre sîmunyavî yîhwannakegaa' yi dazagaa' Kîraazîtiyarî lîmwagesa'na daanga kwalaalya maareva sahwarî myagalya'mayeva kuna dîragînna daaya'neihi yagi'yagî wawînya naange' yesaihîlyî. ³³ Yi pîri' daresi. Piçasa a'mwera sarîmînyî a'mwe yuyaraavîre tînnyari marayîhîdaakwadîvisare. Yi sahwara navaruyagaalya yîhîthadîvisare. Yi taanginya yîhîzaavadîvisare. Nabaai pîri' daresi. Piçasa sarîmî sîrya'mwe taanginya sara maa'dîvîsarajî avaaina ye'mwannamwaala yadi'vi' sarîmî gaimwanga yadi'vikî. ³⁴ Sare' darevînyî. Kîraazîtiyarî lîmwagesa'na kalavuzangevi mwaaidîvisaraavîna kale yîhyadaa'nyî gaimwagya'neihi sahwaraavîre taanginyangî sahwarajî ye'mwannamwaalesaihîlyî. Nabaai "Nemîre nebulya'nanya Gotiyai yune naanga nebulya'na wi'ja kuna warî". Nabaai sa yuyagaa' waradengî," mena yawîreva a'mwera Kîraazîtiyareihîre gi'lyîvîta yîhipalamaareta kîri' sarîmî yîlaaya yi'na yadi'vi' yi wanganakîna yesaihîlyî.

35 Sarevīdaa'nyī sarimire diraginna limwanga diraginaanga dazaburi kuna daa'div'i myagalya'mapina! Aawa. Sa' yi gannya tivikita naangei kininnakesi. 36 Sare' darevinyi. Gotiyare simunya' midinapiji sahwai sinnawi yune naanga nebulya'na yihithake' maarya'neihi kwaamu'nanyaburi diraginna nayaa dihaayidevwina dimaaryila! 37 Sare' darevinyi. Gotiyare bukuyavi dara dinikesi. Maalikegaa'na, nebwana mi!. Dazai nebwina walaabathelyi. Sai yemwaala yadei mi!.

38 Nimirre yida' maraangei nyilimwaga'devi mwaaladeli.

Kiri' sai lika sangina yaja!
Sarina nimire Kuryai yilaaya nyigaladei mi!.

39 Kiri' sarimiji saina a'mwe lika sangina myadaa Gotiyari maginyirayadaa yiwiya yadaanyaina mi!. Aawa. Nem i a'mwe diraginna limwadaa gaalyabwi ma'daanyaine nemi.

11

Sinnawinyara Gotiyari diraginna limwagesa' nejawaainivanike'nesi.

1 Diraginna limwangebwi yi sabwi darebulyi. Nemire simunyav i diraginna mena limwagaraaja' yi sa' yuya nemi yemwaaimanigonna Gotiyai nejaaya'nenne aaya kaavilyasi. Yi daza nemire tinnyai tenna mwanganyi vanigo sa yi nemire simunya' limwangebwi nebulya'na yawirangamani!.

2 Sare' darevinyi. A'mwe sinnawinyara

sahwara dīraginna kalimwage', sare' yi Gotiyai da! "Sahwara yi nawi'nyarera." ³ Nem i dīraginna limwadaa sarev i yi nem i mena yawiramaa'mani go. Gotiyai yagaalya' wijaakev i sigunyasi Kwaakesi yavikaryaa!. Yuya nem i tinna wangamanigo sanna Gotiyai piningi tinna yiniga wi'na mwanganyi yaannengi maaraka yuya sa yavikaryaakengi.

⁴ Aivel i Gotiyari dīraginna limwaga'delyi. Sara yada yi sahwarina yirata tewaanya' wijayaa!. Yi yirata daza' gathaakaangei Kenimire yirasav i wavilavikesi. Yi tewaanya nebuliyasi. Yo, Aivel i dīraginna limwagaka dazavina Gotiyai "A'mwe yida'maraangeiginyira," wijalikurakakelyi. Gotiyarinna yanga Aivel i wijayaakenna Gotiyai nawi'nya wivu'nakelyi. Yi Aivel i mena kabala' kiri' gamire dīraginna limwanga dazavi sa' yagaala kuna dīvanikesi.

⁵ Yinok i Gotiyari dīraginna limwaga'delyi. Yi Gotiyai sahwarina daka "Mabalanna!" sahwar i maaraka Sigunyavina makilaawa!. Gotiyai mena maarake'na a'mwera sahwarina b i ramaarya'nera yeva kiri' mwanganyi ye!. Sare' darevinyi. Yi sinnawi Gotiyai Yinokim i mamaaryadi'nyi yi dazagaal'na Gotiyare Bukuyavi dara dinikesi. Yinok i Gotiyari yilaaya naanga wigalakelyrevi. ⁶ A'mwei Gotiyari malimwagya sai Gotiyari yilaaya wigalannei mi!. Sare' darevinyi. A'mwe pwai Gotiyari yilaaya ya'nei sahwaryaba gaimakuwilya'nei yi sahwai dara yawiran! Yi Gotiyai mwaali!. Sahwai

a'mwera sahwarina bi'divisaraavi tivikita
nawi'nya' wijsavadeleyi. Sara yawirana!

⁷ Nowaai Gotiyari diraginna limwaga'delyi. Sara yada yi Gotiyai yune'na widakek "Mala nayaa jiwannana!" sahwai diyi yima'nadevina kuna mwanganyada Gotiyare yagaalya' kadika wi'namaa'na yaka sipiya piri' yavikarina ya!. Sarevi yi gamiji' gamire a'mwakaimiraayamilikaji' sipiyyavi kusawi yikwina yeva wilamwaaina yesa'na nawi'nya yivainakenidake. Gannya diraginna limwanga dazavi Nowaai Kwaakevakuya a'mwe yuya pwaraavi kotiya mena jidavakesi. Sahwai Gotiyari limwaga'daa'nyi pwara aawa. Yi gamire diraginna limwangevi Gotiyai Nowaari "A'mwe yida'maraangeiginyi. Yi nimire kaimiraayaig'i yima'niwaa," wida'. Yi Gotiyai a'mwe yuyara gaminyi diraginna limwadivisaraavi yadevaibaibasi.

⁸ Eviraami Gotiyari diraginna limwaga'delyi. Yi Gotiyai jaka wijiwwaramaa'na kya' Eviraami Gotiyare yagaalya' midinna yakelyi. Sai gannya angeba yagalya'mavaka yi kwaaka pibanna Gotiyai gannya yinahunya' wijsaaya'nebanna wawa!. Eviraami myawarya' "Nimi gawinna wiedeinyaka?" Kir'i sai diraginna limwada wawa!. ⁹ Sai diraginna limwada kwaaka dazavi sinnawi Gotiyai sar'i yune naanga nebulya'na "Gizaavidesira," daka savi mwalaawa!. Yi sai kwaaka saviyaibi' kwaaka dazavi maaveibi' mwaala!. Sai seli anga siminangebisang'i Aazaki gawaalivaangelyi Jaikopi gyakwalaangelyi mwaalagi'labaabi' mwaaidelyi. Yi a'mwe

dazaraai kwaaka daza' sinnawī Gotiyai dakabaaibī' salyī yagaala yune naanga wīja sa' ye'mwannamaaragīlyaraalyī. ¹⁰ Sare' darevīnyī. Anga naange' Gotiyai gave sahwaina anga naangeba majavwina yawīrama'a'na yaka gamī sai mada'. Yī anga naanga daza' yuyagaa'ne' manniqunīkesi. Evīraamī anga naanga dazaba kusawī wīlya'ne gannya sagaa'na yemwaala yakelyī. ¹¹ Nabaai Seraa' Gotiyarī dīragīnna līmwaga'devī gamī sa' yagīnya' mwaaida kīrī' nabaai a'mwe ne' mena mwaaida kīrī' kaimīraayarinā munya wannya'ne dīragīnya' wi'na maarakesi. Seraa' sīmunya dara yawīramaarakevīnyī "Yī Gotiyai yagaala yuna nebulya'na dadelyī. Sahwai līmwangebwī yīnīkelyī. Sahwai nīmī kaimīraayarinā munya wannya'ne'nyī mena nyīdakīwake' yīnīga wi'na yadelyī." ¹² Sarevī yī a'mwe gave dazai nabaai sai yuna nei balya'neba kībawa yada sai gyakwalaanga kwalaalya naangeraavīna kwīyakwalaangei yīma'nakei. Nabaai sahwara sīlīngaamīnya sīgonyavī yīlarīka sabī', saalaalyavī maangebaari siweka warīka sabī' kwalaalya naanga yīma'nīguvanīga!. A'mwera ata yīnīga wi'na gibīnera mi' sahwaraavī.

¹³ Yuya dazara kuna dīragīnna līmwadīvī' mena bale!. Sahwara Kwaakevakī mwaalesagaa' nawī'nya daza sīnnawī Gotiyai sahwaraavī yune naanga nebulya'na dake maaretara mi!. Aawa. Sahwara nawī'nya daza menya saamīnyaba kuna daa'dīvī' sahīnī tīnna wangadīvī' yīlaaya ye!. Yī ku'maayaba dara jalīkurake' "Nemī Kwaaka dathavakī mwaaihoina a'mwe anga

pīwidaasarabīsaine. Nemī angavaayaina maalīkegaa' Kwaaka dathavakī bamwaaiho."

14 Sare' darevīnyī. A'mwera yagaala sasare sa' dadīvīsara dara neyībwarīdaakwe! "Nennyā kwaaka Gotīyai nenīmaangei mwaaiadeva nebulya'na bīramaraana!" **15** Pīrī' daresī. Anga dazaba sīnnawī yagalya'maveva besaba kumīre sīmunyavī kuna warajī kwajī sahwara ayīna wīya'nera yī tusa' kīnīnnakera kamwaaiibīthīka! **16** Pīrī' daresī. Kumīre sīmunyavī kwaaka pībanna yī sa' kumīre abwaibwalaasavī wavīlavaka yī tewaanya nawī'nyaangevīna tewaanya wīvu'nakesī. Sa' yī yune Sīgunyabanna. Sarevī a'mwe dazarera dara desa'na "Gīmī nemīre Gotīyaigīnyī," Gotīyarī yīlaaya wigaidīvīsalyī. Gotīyarī sahwaraavīna wagīla muvwa'nyakelyī. Sare' darevīnyī. Sai anga naanga pība a'mwe dīragīnna līmwaga'dīvīta dazara mwaaiibī'deva mena yovīrawakakere.

17 Sīnnawī Gotīyai Evīraamīmī yaamījī yījīwaalakegaa' sara kuda' yī Evīraamī Gotīyarī dīragīnna līmwaga'da "Nīnnyā Aazakīmī tamiraya'nerī Gotīyarīna wījaavīma!" dakelyī. Gotīyai sahwari yune naanga nebulya'na wīdakei sahwai kaimīraaya gave pwainanya dazari tamirasa'nei sara daka yakelyī.

18 Yī kaimīraaya dazai Aazakīmīna Gotīyai Evīraamīmī wīda' "Yīta yune Aazakīmīre savaa'na gīmīre yīta savaa' yaya maapi'dere."

19 Evīraamī dara yawīraka "Nyībwaali' mena kabalojī baa'nana! Gotīyai ayahi yīnīga wi'na yīdīkaavannelyī." Sarevīdaa'nyī

ke'ba'na yagaalya' daza'na sasare' nemî yîniga daanneine "Evîraamî gannya kaimîraayari ayahi maara' kavi'nînnyavîdaasaibîsarî." 20 Aazakî Gotiyari dîraginna lîmwaga'delyî. Sara yadevi sahwai Jaikopiji Yîzolyî saraari yagaala tewaanya naanga yanga ya'ne' wîdakelyî. Yî yagaala dazavî sahwai sahwaraari dîvidaa'nyî yîma'nya'nenna dakelyî. 21 Jaikopi Gotiyari dîraginna lîmwaga'delyî. Sara yadevi yî gamî balya'ne kîbawegaa' Jozepiyare a'mwakaimîraayaraarîna Gotiyai tewaanya naanga yanga yîma'naabya'ne yagaala wîda!. Yî sai yadisarîki yademavemwaaaina yaka Gotiyari yîlaaya yakelyî. 22 Jozepiyai Gotiyari dîraginna lîmwaga'delyî. Sara yadevi yî yîrîka gamî balya ya'negaa'ne yagaala daka!. Yî dîvina Yîzîreliyara Yîzîpi yagalya'mavapiri wîpî'dehaa' gamire yagînyari' kwaaka Gotiyai wîjaavadevinâ makabapi lîkirakya'na sahwaraavî wîda!.

23 Mozizare ganîmaangeyoi Gotiyari dîraginna lîmwaga'disawaalyî. Sara yadisavî ganaange' Mozizarî mudanga kya' yî sawaai kaimîraaya tewaanya nawî'nyarî wanganna yagîlya'najî kingiyare yagaala dakînike'na sawaai lîka myagîlya'najî lawe dîkaai dî'nannela dahîla sahwarî lîka yulyakîna yagîlyawaalyî. 24 Mozizai Gotiyari dîraginna lîmwaga'delyî. Sara yadevi dîvidaa'nyî sai naanga mena yîma'naka "Aala!" da!. " 'Sahwai Yîzîpi maremwaidei Peroyare garaavaanga savîrelyîra,' nanyîdîpîka! Peroyare dîragînya' maarya'neinyî mîka! 'Aala!' dîwa." Sara dakelyî. 25 Gami sai "Gotiyarerajî taange' ye'mwannamaarîma!"

daka kayaa'nanya savire sabwi mîdinya'ne maalikegaa'ne wabahilaaka bîramaarya'na "Aala! Sara yîwîja' naangegaa' savire wagîla nanyîvwa'nadîka!" da!. ²⁶ Sai sara yawîraka nabaai sai Kîraazitîyarî bîrala wîdîpî'devaabi' wagîla maarya'ne' daza' yî gîlyivîta nîgwîlalaaka Yîzîpi' mwaalyaraavîrengî nebulya'na wavîla'desi. Sare' darevînyî. Yî Gotiyai sahwarî wîjaaya'ne tîvikita nawî'nya' yuyagaa'ne' yawîranganake'nanyî. ²⁷ Gotiyarî dîragînna lîmwaga'devî yî sai dîkaavaka Yîzîpi' yagalya'mava!. Sai kingîya dazare sînna tîka wîdavake'na lîka myaka yagalya'mava!. Sare' darevînyî. A'mweina Gotiyarî tînnyalî wangadaanyaina mi!. Kîrî' Mozîzai Gotiyarî tînna wanganya'bî' yakevîna sai dîragînna mwaalakelyî. ²⁸ Gotiyarî dîragînna lîmwaga'devî Pari'ma'munne' yîmavîdaakwa!. Ejeliya tamakadei Yîzîrelîyainaavîre sîraangeraayaba gidîkusabanna nabathîkajî, Mozîzare yagaala mîdîneva sipîzipîyare tawe' kaadihi'savî yîrikuresa'nanyî. ²⁹ Yîzîrelîyara Gotiyarî dîragînna lîmwadîvisavî yî Saalaalya Wayaakevi kwaaka yaalîkîryavaki wîlaawe!. Nabaai Yîzîpiyara sahirîvî yaamîji sara yesa' yî aalya' maramina kwia' mena balîna ye!. ³⁰ Yîzîrelîyara Gotiyarî dîragînna lîmwadîvisavî sikuri'ka Jerikonyavî yîrika ata purîdaa'nyî pwaraalya gazarîsarî' wavîlavakegaa' kaanya gi'mave!. Yî sara kye' sikuri'ke' wala'na yakesî. ³¹ Rayaa' sînnawî yaasi'wa' yamaryade' Gotiyarî dîragînna lîmwaga'devî a'mwe pwaraarî gaimwaga!. Sarai Yîzîrelîyaraavîne

dameraai angeba Jerikona badi' kutinna byadaakilyiyaraari. Sarevi yi sa' a'mwe Gotiyari galazekivalesarajt kayaaka mye'mwannayinya'.

³² Kirit' dahaa' nimi ayahi be yagaala je'mwagijiwana? Aawa. Dahaa' yinigehaa' mi!. Sare' darevinyi. Nimi yagaalkiwinya diwine' Githyoninna, yi Baraaktinajt yi Saamizoniminajt yi Jepitaazarinajt yi Devitiji Saamyiwelijt saraarinajt yi Gotiyari wi'nawijiwaakadivisaraavinajt. ³³ A'mwe dazara Gotiyari diraginna limwaga'divisare. Sarevidaan'yit yi pwara malyavt wavila'divit' kingiya pwaraavire kwalaalyaraavt aamiyaraavt walamarakadivisare. Pwara tewaanya yida'maraangebwina yadivisare. Pwara Gotiyai yune naanga nebulya'na dake maaresare. Pwara kavijitika laayoniyaraavire maangengi galabu'mwanna ye!. ³⁴ Pwara dikna naange' kyida' yigaapalesare. Pwara likaanya wodivit' kwaari'masiraminya maramakya!. Pwara arakijara mwaaleva yi dividaan'yit diraginya maare!. Pwara malyavt a'mwe diraginaangera nebulya'na yima'ne!. Yi sahwara menyaraavire aawiłata naangeraavt mijamakwawe!. ³⁵ A'mwe Gotiyari diraginna limwaga'divisangit. Kumire mena bainkera ayina kidikaava' sahin'i ayina maare!. Kirit' a'mwe pwara kalavuzavt mwaaidapi yikamaangera kumire kilaakejt' kayaaka nebulya'na yigalake' kumire yune balya'negaan'a. Sahwara Gotiyari bule'na wijaavipijt kwajit yi nabaai yikamaangera sahwaraavt makwaasina kyipidika! Kwipidika! Kirit' sahwara yikamaangeraavire yagaalya'

mîdînetara mî!. Aawa. Sahwara yawî'dîvî'
 "Kavi'nînnyavî Gotîyai neyîdîkaavadeinera.
 Yî gaala nawî'nyaange' yuyagaa'ne'
 maraadeinera," dîragînyara bale!. ³⁶ Pwara
 taanga maarîna ye!. Yîkamaangera sahwaraavî
 yagaalibîraizîka wiadaapi, mala dîka
 wîgîda'dîvî' seniyabarajî wîla galyîrakadîvî'
 yî kalavuzavî wîmwaaihîna yadîvisare.
³⁷ Yîkamaangera pwaraavî sîlyajî liwakîna.
 Pwaraavî kisîkisîlyasi yune woripu'na.
 Pwaraavî kwaari'masîramînyasi dabaina
 kye' bale!. Pwaraavîre kîlaakejîkîne yuya
 sanna wîmudaasakera kîlaaka sipîzipîyangîrejî
 memeyangîrejî kumîre kwaabîhannya yîra'ne'.
 Yeva kaanya yamarye!. Pwaraavî taanga
 wîjaavesare. Pwaraavî wana kayaa'nanya
 wiadîvisare. ³⁸ Sarevî yî kaanya yîwînama'nâ
 kwaakevi a'mwera maayabajî mugunyangîjî
 lîka yulya'na yadîvîki. Yî sîlyangîya lînnyangîjî
 yî kwaakevi yîrorîlyangîjî wîlamwaale!. Sarera
 tewaanyarera. A'mwe dîragînna lîmwaga'dîvîta
 dazara sahwaraavî tînnyawî mwaalya'nera
 a'mwe Kwaakevakîyara yînîga wi'na yîpînera
 mî!.

³⁹ A'mwe yuya dazara Gotîyarî dîragînna
 lîmwaga'dîvisaraavîna Gotîyai da! "Sahwara
 yî nawî'nyarerera." Kîrî' nawî'nya daza'
 sînnawî Gotîyai yune naanga nebulya'na dake
 maaretara mî!. ⁴⁰ Sare' dare'nanyî. Gotîyai
 yawîta pîrî' yawîta sînnawînyavî wavîlavîke'
 nemînyîne' yovîrawaka!. Sînnawînyara
 yîbwaramakwaanya' nemînyî ya'nera yînîga
 wi'na waanya'nera mî!. Aawa. Nemî sahwarajî

yuyagaa'ne yune nebulya'nanyainaav*í*
 nebulya'na yavada'galanemwaaihadeinera.

12

*Nem*í* Jizaazar*í* nayaa yawirangadaa sahwar*í*
 d \ddot{r} aginna l \ddot{m} wagaraade'nesi.*

¹ Dathazarev \ddot{d} aa'ny \ddot{i} dara yaana! A'mwe sinnawinya dazara gih \ddot{p} aledaaveva neminyawi y \ddot{r} aayanga naange'b \ddot{s} ara d \ddot{r} aginna l \ddot{m} wagasabwi ney \ddot{b} war \ddot{d} aakwe' neminy \ddot{i} . Y \ddot{i} yuya taanginaanga gazasasi yuya kayaa'nanya nem \ddot{i} wi'n \ddot{i} ka gazasasi nem \ddot{i} nayaa yagalya'mavaana! Y \ddot{i} nemire s \ddot{m} unya' nayaa d \ddot{r} aginya y \ddot{v} vaimwadaa Gotiyai nem \ddot{i} kaanyave'na ya'ne' dah \ddot{l} akake' gavamarasi'ny \ddot{i} kaanya daza' kaanyave'na d \ddot{r} aginna yaana! ² Sara yadaa nemire t \ddot{m} nyai nayaa banganaraa Jizaazar*í*! Sai nemire d \ddot{r} aginna l \ddot{m} wangevi aaya kaav \ddot{v} lyai y \ddot{i} d \ddot{v} i nabaaai sai l \ddot{m} wanga savi yunebanna nebulya'na yadely \ddot{i} . Sahwai y \ddot{v} laaya' dah \ddot{l} akin \ddot{i} ke' d \ddot{v} i maarya'ne'na s \ddot{m} unya yawi'da d \ddot{r} aginya mwaalaka y \ddot{v} sav \ddot{v} ri tamarimwesavine daange' maaraka balakely \ddot{i} . A'mwera y \ddot{i} ta yovih \ddot{r} arann \ddot{i} kevi balya'na wagila naanga w \ddot{v} vwa'nade' k \ddot{r} i' sahwai "Gesira," yawiraka balya savi yakely \ddot{i} . Sarei dahaa' naangeba Gotiyare maremwaaidere namwaaly \ddot{v} sav \ddot{i} aangasimagi mwaali'. ³ Sare dareviny \ddot{i} . A'mwe kayaa'nanyabwi yadivisara y \ddot{k} amaanga kayaa'na yesare Jizaazar*í*. K \ddot{r} i' sai kuna d \ddot{r} aginna mwaala'. Sasare'na

nayaa jawirila! Sarimire kuryaraavì maa'na nayihinadika! Sarimire simunyavì maalika nayihima'nadika! ⁴ A'mwera sarimire limwangebwi walamarakya'na kayaa'na yihyadivì' mala tannadivìtabaaibì' sarimì diraginna mwaiha!. Kiri' dahaal' dazavì sarimire tawe' mwalaabi yìwa!. Mabalyì yìwaa!. ⁵ Yagaala Gotiyai sarimire simunyavì diraginya yivaimwange'na yihithake' ganimaangei gawaalivaangeraavi wìdakabaaibisa' navika mena dahayvaniga!! Dara dinikesi.

Nyibwaali', Naangei gitiminyì yavada'gala ya'ne'na

Pibura gyaza' daza'na "Yaasiwa'nanyasira," myawi'dinna!

Taanginya gitzaavaja' gitimire simunyavì maalika magima'nanna!

⁶ Sare' darevinyì. Naangei a'mwe pwarina kuvi'nojì

Yì nabaai sai gamire sabwi yavada'gaidelyì.

Sai gawaalivaanga gazarizarì "Nimireiginyì," wìdamaaroji

Nabaai sai yisari' kirisi' dika li'bwaradelyì.

⁷ Gotiyai yihyavada'galya'neihi nayaa diraginya mwaaidi' divaihanaryila! Gotiyai sariminyì yihyaja sabwi yi gamire gawaalivaangeihirinyì.

Sare' darevinyì. Kaimiraayai mwaaidi'nyì gannya ganimaangei nayaa myavada'galyadei bewalaka! ⁸ Aawa. Yuya kuvini'maanga nawi'nya sara kunnya kaimiraaya yuyaraavì nayaa yavada'gaidi'sare. Nabaai Nimwai

gamire kaimiraaya yuya pwaraavì yavada'gaide kiri' sariminyì yavada'gala mayihyaja' yi

gamire kaimiraaya nebulya'nanyaihi mi'. Sarimi yaasiwa' siqipwakisamili'bisaihilyi.
9 Sarimi daza' kiri'naji nayaa jawirila! Nenny a neni maanga Kwaakevakiyara sahwara nayaa yavada'gala neyadiviki. Yi nemi kuminne yaya munyaba makidaanyi. Yi dare' yune naanga wavlavike' midaaka! Nem kuryaraavi Ganimaangeri kwaaka dalaangewi nayaa kuna wila'naraana! Yi nemi gaalya' maraadeine. **10** Sare' darevinyi. Nenny a neni maanga Kwaakevakiyara kumire yinige saburina nemire sabwina yune maalikegaa'na neyavada'gaidiviki. Kiri' Gotiyai sai neminyi neyavada'gaide' yi neminyi nebulya'na negaimwagya'nesi. Yi nemi gamire nawi'nya tewaanaanga sabwi maraade'nanyi. Yi gamibti' yima'naade'nanyi. **11** Piri' daresi. Nimwai neminyi yavada'gala neya'nei taanginya nejaavanike' yi dazagaa' nemi yilaaya myadaanyi. Aawa. Nemire simunya' yune taange'na yibwakidaanyi. Piri' daresi. Sai neminyi mena neyavada'galoji yi divi nawi'nya tewaanya dara yima'nadengi. Nem tewaanya yida'maraangebulyaina yima'nadaanyaine. Yi nemire simunya' kwaamu'na waradesi.

12 Sarevidaan'nyi yi nabaai sarimi're asira diraginya maaya sira yaasiwa' timunadaa'na nyadika! Sarimi wirilya yaginya nayaa widi'divi' Gotiyare wawinya kuna jila! Yi nabaai kwannya' mena barya'b'i' warika kiri' diraginna nayaa dithaayila! **13** Sarimi kaanya sarimi're sivilyajti nayaa yida'na jamarila! Sivila pimaginyi kayaa'nanyi yirota

yunebanna yuya yakabaaibî' sarîmînyîdaa'nya dîragînya maayai Gotîyarî nyagalya'mavadîka! Aawa. Sai yî tewaanya ayîna nawî'nya yavada'galayîma'nade'nanyî. ¹⁴ Sarîmî a'mwe yuya kwaraavîjî munyî' kwaamu'nanya saburi mîdinya'na jîla! Nawî'nyabwi gîrîkita'nanya maayaburi dîmîdînyîla! A'mwei nawî'nya sabwi maayai yî sai Naangerî wanganadei mî!. ¹⁵ Sarîmî nayaâ dîvada'galemwaalyîla! Neya'mwe pwai walaraawojî Gotîyare yanga gaimwanga sabwi nyagalya'mavadîka! Nabaaî kayaa'nanya neya'mwe pwai sarîmînyîdaa'nyare sîmunyavî yîma'naabozî kayaa'nanya sa yî sai yîsarî yîsîla yîrîka yade yî'nadevaaibî' nyadîka! Yî sarevî sarîmînyî taanga yîhîzaavaja' yî sarîmînyî Gotîyare tînnyarî gîrîkita'nanya nayîhyadî! ¹⁶ Yî Yîzoi yaasîwa' pînamaryabwi mîdîda sai yakabaaibî' sarîmîjîya pwai Gotîyarî bule'na nujaavadî! Yîzoi sîraangei mwaalaka kîrî' wapaaya yune gave pîgaa'na yaasa'ne' sîraangerebwina yakabaaibî' Gotîyarebadaa'nyabwi wasî'nakelyî. ¹⁷ Sare' darevînyî. Sarîmî mena yawî'manîga'. Dîvidaa'nyî sai "Dîragînya dazabwi ayîna maarîma!" daka yake, kîrî' Gotîyai da' "Aawana." Yîzoi sai dîragînya' maarya'na kînna kwalaalya da!. Kîrî' sîmunya ayîna yawîramaarya'ne' gamînne tusa' pîrî' mî!. Aawa. Sare'na mala nayaâ jîwannyîla! Kîraazîtîyarî kuna dîragînna dîlimwagarila!

¹⁸ Sare' darevînyî. Gotîyaryawînna sarîmî bi'ma'manîgasagaa' Yîzîreliyara yetabaaibî'

mivaniga!. Ȳt sahwara Mugunya Saainaaya a'mwera asa' ȳniga wi'na dathiwanga ȳpinev̄ nabaai mugunya d̄ka naangeyaba bi'mave!. Ȳt sagaa' wana sawisasi wana j̄hihyaanga nebulya'nanyasi j̄innadaa'nȳt ȳt ȳhuta gwavaaigwavaalya' yadaa'nȳt ¹⁹ ȳt Gotiyare gware' naangave'na maku'na, ȳt Gotiyare maangwiraaya' yagaalyanḡt w̄dake wi'nȳna. Yagaala sa kadika wi'neva lika naanga yeva Mozizar̄ d̄raginna dara w̄de! "Yagaala dazanna nem̄t kadika ayahi mu'naanner! Nabalaadika!" ²⁰ Sare' darevinȳt. Gotiyai yagaala sa' dara daka' "A'mwe pwai asa' wakoj̄t mugunya dazav̄t ata limwagaza' s̄ila nayaa d̄liwakȳla! Nabaai bulimakaawoya pwai sip̄zip̄ya kwai yaja' avaala sasaresi." Ȳt yagaala daza' sahwara lika naanga nebulya'na ye!. ²¹ Nabaai Mozizai kwalȳt yuya daza tinna wanganaka da' "We!! Nīmi lika naanga yadi bi'b̄ita kayaalna ȳwaainiwa." Dazagaa' sahwara sara ye!. ²² Sarimi sasarenḡt mi'mayivaniga!. Aawa. Sarimi Sigunyaviyangina mena ȳt'ma'mwaa!. Ȳt Mugunya Saayonit, ȳt Gotiyai gaalyavi aaya kaavilyare anga naange' mannikevit Jeruzaalemi Sigunyav̄t warikebanna, ȳt ejeliyara taawizan̄ya kwalaalyara ȳt'bwa'neva ȳlaaya yemwaaihasabanna mena ȳt'ma'mwaa!. ²³ Ȳt kwaiȳt'bwa'nyav̄t K̄raazit̄yare kusilaanyav̄t, Gotiyare kaimiraayara s̄iraangeraavirevit Gotiyai kumiinne yaya' mena ȳda'n̄ke! Sigunyav̄t warikev̄yaraayawinna ȳt'ma'mwaa!. Ȳt Gotiyaryabanna a'mwe yuyaraavire maryawiwbwarya'neryabanna

yi'ma'mwaa!. Yi Gotiyarerera yi'da'maraangebw
yadivt' balesaraavire kuryaraavt' yuya-
gaa'ne yune nebulya'nanyaraavt' mena
yavada'galawimwaaiahakeraayawinna
yi'ma'mwaa!. ²⁴ Yi Jizaazaryabanna sai
yagaala nelimwagarika mudikevi yi'wagya'nei
a'mweraavijj Gotiyariji marirakeryabanna
yi'ma'mwaa!. Yi gamire tawevi a'mwera
sarit tamakesa' tawe sa' yiriku'nikekeyabanna
yi'ma'mwaa!. Tawe daza' yagaala nawi'nya
dakesi. Sa'sinnawi Aivelimire tawe' dakabaaiibti'
avaainanya'na mi'. Aawa. Sa' Aivelimire tawe'
wavilavaka yi nawi'nyaange' dakesi.

²⁵ Sarimti nayaajavada'gainyila! A'mwe dazai
dahaa' dirvanikeri sarimire kadike tilanarapi
gamire yagaalyavina "Aala!" nadipika!
Sare' darevinya. Kigaakuna Mozizaregaa'
Kwaaka dathavaki a'mweraavt' yagaala
diraginya' wi'jaavakelyi. Kiriti' gamire yagaalya'
galazekivala yesare. Nabaai sahwara likaanya
yiniga wi'na wawetara mi'. Yi kumire wagilyavi
tivikita yuna maare'. Dahaa' pwai Sigunyavi
mwaalaka yi yagaala diraginaange' nejaavanit'.
Nabaai nemi gaminyi bule'na wi'javaaja' nemi
wagilyavire tivikisavi likaanya wawaaji yiniga
wavilavaanneina dingaka! Aawa nebulyasi.

²⁶ Sinnawi Mugunya Saainaaya Gotiyare
maangi' kada' yi kwaake' wininya yakesi. Kiriti'
dahaa' sai neminyi yune naanga nebulya'na
nediwa' "Yi nimti Kwaakevi ayahi pigaasi
tivpalideinyi. Yi nabaai yune Kwaake'nanya'na
mi'. Aawa. Yi nimti Kwaakesi sigunyasi sawari
tivpalideinyi." ²⁷ Yagaala daza' "Ayahi pigaasi,"

neminyī dara neyibwaridaakuvan̄ī “Yuya sinnawī Gotiyai yavikaryaake yī dahaa’ sai tivipalasī’nadengī. Yī daza sai marasī’nadengī. Yī ayahi pinī warade mī!. ‘Yuya Sigunyaviya sa marivipalasī’nyī yīwne yī sa warana!’ dozī tivipalasī’nadengī.” ²⁸ Sarevidaa’nyī nemī ma’daanya nemaremwaaidē’ daza’ marivipalasī’nyī yannevina nemī nayaa suya suya wīdaana! Yī yanga gaimwanga daza’ limwadaa yī Gotiyarī wigalya’neina gaminyī yīlaaya nayaa maryaaa! Gaminne yaya’ munyaba nayaa makidaa yī gaminyina līka yaana! “Sahwai Naangelyī. Diraginaangelyī,” yawiraana! ²⁹ Sare’ darevinyī. Nemire Gotiyai wīdayadaanyai dika naangelyī. Yuya kayaa’nanyajī girīkita’nanyajī dazangī dika nas̄’na yadelyī.

13

Aaya neyidikaa’bwarya’ne yagaalyang’nesī.

¹ Nem̄ Kiraazitiyar̄ limwadaanyaina daakaj̄ī yuyagaa’ s̄irya’mweraavina kuna yīhivu’nana! ² Sarimire angengina badaapiyaraav̄ī gaimwange’na simunya navika myagalya’mapina! Sare’ darevinyī. Sinnawī a’mwe pwara sasara yaasara yī sahwara a’mweraav̄ī makabadiv̄ī’ kunnya angenḡī yadīv̄ī saraav̄ī maremwaaina yesare. Kir̄ī aanga’mwera mī!. Navika mwaaidiv̄ī kir̄ī Gotiyare mamaayaraav̄ī maremwaaina yesare. ³ Sarimī neya’mwe kalavuzav̄ī mwaaihasaraavina simunya nayaa

jawírila! Sarími saihi kalavuzaví sarají ye'mwannamwaaishaihibí! díhaimwagila! Nabaai neya'mwe kunnya kílaakejíkaaví taanginya maa'manígasaraavína símunya nayaajawírila! Yí sarími saihi kílaa'nakeihi kumíre taanginya ye'mwannamaa'manígasaihibí! nayaajíla!

⁴ Kwala maaryabwi yí sa' nawí'nyaangesí. Dazaburi yaya' yuyaihi munyaba nayaadímakílyíla! Sayoihi kwala maaryabwinebwi nayaajíla! Wana nebulya'na tírimaaya' warana! Sare' darevínyí. A'mwera pwaraavíre a'mwengí ata límwabízaraavíjí a'mwera a'mwe yaasíwa' pínamarya yadívísaraavíjí tívikíta kayaa'nanya wíjaaya'nei jídavadelyí Gotíyai.

⁵ Nígwiangí wabarínná ya saburí mamídibína! Gílyívítá sarími límwamanígasa, sa yí nayaadara jawírila! "Sa yí nawí'nyangíra. Sa yíníga wi'na neyadengíra." Sare' darevínyí. Gotíyai mena dívaní! "Yí ními gímakwaasídeinyí mí!. Aríkewí. Yí ními bule'na gízaavídeinyí mí!. Aríkewí." ⁶ Sareví nemí nennyá símunya'díragínya yíwadaa dara daana!

Naangei níminyí nyígaimwadelyí.

Ními líka miwína!

A'mwera berí! nyípi'deinyaka!

Yíníga wi'na gara nyípi'neinyaka!

Sara yawí'daa díragínya neyívaimwadeinera.

⁷ Sarímiré Kíraazítíyarína maremwaaídívísaraavína símunya nayaajawírila! Sínnawi sahwara sarímínyí Gotíyare yagaalya' Kíraazítíyaríne' yíhízíwaake'. Sahwaraavíre kaanya yamaryabulyí balyabulyí

sîmunya nayaan jawîrila! Yî sahwaraavîre dîragînna lîmwagasabwina dîmîdînyîla!
⁸ Jizaazai Kîraazitîyai yî sai kuna avaainanyalyî. Yî wonajî yî dahaa' kîgaasi yî yuyagaa' yuyagaasi avaaina mwaaidelyî. Sahware sabwi avaainanyasi. ⁹ Sare'na sarîmîre sîmunyangî yagaala dala nabinabinya nabulayîhîmwagi'nadî!! Yî sarîmî Gotîyare tusavî nyagalya'mapîka! Sare' darevînyî. Nemîre sîmunya! Gotîyare yanga gaimwangevi dîragînya' maarake' sa' yî nawî'nyasi. Nemîre sîmunya! wapaayangîre kîwînya nabinabinya dîragînya' maarade' mi!. Sasare dazabwi saburi kaanya yamaryadîvisaraavî gaimwadevwi mi!. ¹⁰ Nemî Jizaazai kwaraanyaba mubîthîka yîra'dîvisâ'bîsai kînînnakeine. Yî yîra'dîvîta sari Juyaraavîre yîra'dîvisara Kwaakevakîya Gotîyare Angevi wîdaayadîvisara tîka nya'nera dîragînya sa' maayarera. Sai balake'na nawî'nyabwi maa'manîgo. Sahwara ayabwi kuna yîvanîgasa'na aawa. ¹¹ Sare' darevînyî. Gotîyare Angevi Ku'dîka Tewaanya Nebulya'nanyavi Yîra'de Naangei tawe bulîmakaawoyaresi memeyaresi kayaa'nanya marasi'nya'ne' makwide tawe sawaare kîlaaka miwîta tîka nadîvî mi!. Yî sajîkaari angeba mwasîlaa makwalyuna kye' dîkevi yuna nasî'na!. ¹² Nabaai mwasîlaanyavîne sarevi Jizaazai kwalyî "Nînnya tawevî a'mwera nawî'nya tewaanya yîma'nîpîka!" daka angabanne kaadihi'ta mwasîlaanyavî daange' maarakelyî. ¹³ Sasarevi'daa'nyî yî nemî kwainajî gamînyawînna angeba mwasîlaabi'

nayaa wawaana! Yì Juyaraavìre ayabwina yadìvìsaraavìrebwi yagalya'ma'na yawaajì sahwaraavì wagìlya' sai maarakabaaibì' gamìnyìna nemì wagìla sa' nayaa maraana! Sahwarì kuna lìmwaga'daa sahwara yìkamaangeraavìna dìragìnna davaana! ¹⁴ Mwasìlaanyavìne sare' darevìnyì. Kwaaka dathavakì anga naanga pìba yuyagaa' mwaalya'neba maayaine. Aawa. Anga naanga dìvidaa'nìyì yìma'naabatheva Sìgunyavìya nawì'nyaba nemì bìramaraade'nanyì. ¹⁵ Sarevìdaa'nìyì Jizaazai negaimwadevì nemì Gotìyariì yìlaaya nayaa yaana! Yì yuyagaa' yìlaaya daza' yìra'dìvìsa'bì' sahwari wìjavaana! Yo, daresì. Nemìre maangi' sahwari nayaa dara wìjavaana! "Gotìyai nawì'nyalyì. Sahwarì Jizaazarìna nemì dìragìnna lìmwaga'manìgoine."

¹⁶ Nawì'nya tewaanyabwi a'mweraavì ya'najì sarìmìre gìlyìvisà nayaa jaapaidìvì' kuneraavì wìjaaya'najì sarìmì sìmunya navìka myagalya'mapìna! Sare' darevìnyì. Yìra'dìvìsabi' sasare sa'na Gotìyariì wigaimani'.

¹⁷ Sarìmìre maremwaaidìvisaraavìre yagaala nayaa dìvada'galamìdìnyìla! Yì sahwaraavì dalaangevi dula'narila! Sare' darevìnyì. Gotìyarinà kumìre wawìnya yuyangì aaya kaavìlyavìna dìvi yagaalya' dìpi'dera sarìmìre kuryaraavì maremwaala yìhyadìvìki. Sara kyapìri yì nabaai sahwara "Nennyà wawìnyanna yìlaaya yadaa sara yaana!" dadìvì' lìmwagapì'dere. Yì saraavì sìmunya'taanga mwinanna! Sahwara sìmuyìwaala myìpìna! Sare' darevìnyì. Sarìmìnyì

maremwaalya'na taanga winaja' yî daza' sarîmînyî yîhîgaimwagathe' mi'.

18 Sarîmî negaimwagathe'na Gotiyari nayaa duzîla! Sare' darevînyî. Nemî dara yîbwakîmanîgo. Gotiyare tînnyari nemîre sîmunyai yîda'maraangelyî. Yî yuyangi nemî nayaa tewaanya yamaryaana! **19** Sarîmî Gotiyari wîja'na nyigaimwagathe'na yî nîmî dara yîhîthîhaa'bwa'manîge. “Sarîmînyawînna yîme'nya'bî! ayîna bîma!” dena yîhîthîvanîge.

20 Gotiyai kwaamu'nanyaburi aaya kaavîlyalyî. Sahwai nemîre Naangei Jizaazarî bainîkeraayawîdaa'nyî ayîna yîdîkaavakelyî. Jizaazai gamîre sipîzipîyainaavî Maremwaala Naangei yîma'nya'nei gamîre tawe' kabwalaraawa' yagaala nelîmwagarîkebwi yuyagaa'ne' dîragînna dakake'nanyî. Yî sarevî Gotiyai gamîre a'mweinaavî tewaanyainaavî tîvî'nanyaina yîma'nya'neinaavî yakelyî. **21** Sahwai gamîre sîmunya sabwi yînîga wi'na dîmidînyide'na yuya nawî'nya tewaanya gazabwizabwi yîhîzaavana! Jizaazai Kîraazîtiyai negaimwagathevî Gotiyai gamî sari' wigaimanîkebwi nemî yuyainaavîre sîmunyavi' marima'naabathelyî. Jizaazai Kîraazîtiyai yuyagaa' yuyagaa'ne byaanna dîragînya' kînînnakei mwaalana! Sahwarîne yaya' munyaba makîlaana! Sahîrîsîra!

22 Nya'mweihi, nîmî sarîmînyî dîragînna yîhîthîhaa'bwa'manîge. Yagaala dazavî sarîmîre sîmunya' dîragînya yîwagya'ne nîmî dîvanîgevi' sarîmîre kadîkikî nayaa dakyîla! Sare' darevînyî. Pîkarîyîkwia

daza' nîmî sarîmînyîna yîda'mwe' yî sa'
 tu'nanyasi. ²³ Sarîmî dara jawîranganyîla!
 Nemîre neya'mwe Timotirî kalavuzavî mena
 makwasîwaa!. Nabaai sai nîmînyawînna
 yîme'nya'bî! bi'mavaja' yî naarîmî
 yuyainaai yakwoihîlyî yî sarîmînyî tînna
 yîhwanganaawakadeinaalyî. ²⁴ Nîmînyîna
 sarîmîre maremwaaidîvîta yuyaraavî
 "Nya'mweihi!" duzîla! Gotîyare tewaanya yu-
 yaraavî "Nya'mweihi!" duzîla! Kwaaka Yîtaali
 mwaalyara Naangerînera "Neya'mweihi!"
 yîhîthîvanîga!.

²⁵ Yangâ gaimwangebwî sarîmî yuyaihîlyî
 yîhye'mwannamwaalana!

**Yipma Genesis and New Testament
Genesis and The New Testament in the Yipma/Baruya
language
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Yipma long
Niugini**

copyright © 1993, 1994 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yipma (Baruya)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Video recording © The Jesus Film, a project of Cru.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 9 Oct 2020
ef60f748-49e3-5ee0-8e6d-a25b74b7a93c